

IX. 1059.

BÜNTETŐ PERORVOSLATI RENDSZERÜNK REVISIÓJÁHOZ

IRTA

DR. FINKEY FERENC,
kir. kúriai tanácselnök.

BÜNTETŐ PERORVOSLATI RENDSZERÜNK REVISIÓJÁHOZ

IRTA

DR. FINKEY FERENC,
kir. kúriai tanácselnök.

IX. 1059

I. Bünvádi Perrendtartásunk perorvoslati rendszerének revíziója — életbenléte óta immár negyedízben — újból szőnyegre került. Egyelőre ugyan csupán tudományos és gyakorlati irányú felszólalások vetették fel újból ezt a nagy problémát, de az eddigi hat nagybbszabású előadás, illetőleg hozzászólás (*Mendelényi László, Zehery Lajos, Balás P. Elemér, Szolnok Jenő, Medvigy Gábor* s legutóbb *Auer György* részéről) annyi súlyos kifogást hordott össze Bp-unk perorvoslati szakaszai ellen, — sőt a felszólalók többsége nemcsak a perorvoslati szak, de az egész büntető eljárásunk rendszerének és részleteinek gyökeres reformját oly erőteljesen, a tárgyi igazság oly határozottságával sürgeti, hogy alig hihető, hogy ez az egyöntetű s a Magyar Jogászegylet szakférfiainak általános helyeslésével fogadott fellépés az igazságügyi kormányt a szűkebb vagy tágabb keretű revisio törvényhozási előkészítésére ne indítsa.

Kíváncsú azért, hogy a felvetett reformgondolatokat az elméleti és a gyakorlati szakemberek minél alaposabban megvitatás s ezzel tájékoztassák az igazságügyi kormányt felfogásukról és tapasztalataikról. Ezen a címen vagyok bátor én is hozzászólni különösen a büntető perorvoslataink reformjának a problémájához, annál inkább, mert jómagam is már évtizedek előtt hirdetem a mostani felszólalók által vitatott tételek javarészét. S részben épen az indított a jelen felszólalásra, hogy örömmel állapíthatom meg, miszerint az általam, még mindig fiatal jogtanár által szerényen és tapogatózva megpendített reformgondolatok nem maradtak végképen kiáltó szavak a pusztában, hanem a mostani előadó urak nagyértékű s a legújabb tudományos és törvényhozási fejleményeket is felölelő, magasabb nézőpontú felszólalásaiban mélyebben kifejtve és sok új helyes eszmével gazdagítva keltek életre.

De a mai hozzászólásomra különösen is késztetett *Auer Györgynek* ma egyheti pompás előadása, akinek éleselméjű fejtegetései, az összes nagyobb külállamok büntető eljárási adatainak gondos összeállítása s mai eljárásunk hibáinak bátor, de higgadt objectiv kritikája mindnyájunkat, akik jelen voltunk, meggyőzhetett afelől, hogy büntető eljárásunk egész területén nagyon

sok javítani való van s az eljárás egyik részének a reformja szükségképen maga után vonja a többi szakoknak is a megfelelő módosítását; a reformok útjait pedig a vezérelveken való állásfoglalás, az azokhoz való ragaszkodás, vagy az azokon való módosítás szükségé jelöli ki.

Részemről ezúttal igyekszem csupán a perorvoslati rendszerünk revisiójának a kérdésénél maradni, egyfelől azért, mert mint a legfelső bíróságunk egyik csendes munkása legközvetlenebbül ennek a perszagnak a hiányait érzem legjobban s az itteni gyakorlatról vannak személyes tapasztalataim, — másfelől azért is, mert ennek a szaknak a revisióját tartom legkönnyebben keresztülvihetőnek.

Nem hallgatom el azonban azt a nézetemet, hogy én is osztom az eddigi felszólaló urak többségének azt a felfogását, hogy a bajaink gyökere nem itt, a felső és a legfelső fokon, hanem az elsőfokú eljárásban, a súlyosabb bűnügyek tárgyában elrendelt nyomozások és vizsgálatok gyakori elhúzódásában van. Örömmel hallottuk ugyan *Auer* György előadásából, hogy a bűnügyek elintézésének átlagos tartamát nincs okunk túlsótétl szemüvegen át bírálni, mert az összes bűnügyeknek — ha jól értettem meg — közel 75%-a — amint ezt *Timkó* Zoltán koronaügyész helyettes úr is megerősítette — nálunk is pár hó alatt befejezést nyer. Sajnos, a statisztikával nem tudom, nem úgy vagyunk e itt is, mint sok más helyen, hogy annak az adatait jobbra is, balra is forgathatjuk. Hiszen igaz, hogy az apróbb bűnügyek nagy tömege csakugyan kellő gyorsasággal befejeződik nálunk is, — az is igaz, hogy nagy százaléka a súlyosabb bűnpereknek is már az első fokon jogerősen elintéződik, — de viszont én is merem állítani — statisztikai kimutatás nélkül ugyan, de a III. büntető tanácsban hetenként elintézett súlyos csalási, sikkasztási, bankbukási, hitel-sértési esetek tényleges ismerete alapján, hogy bizony ilyen súlyos és kényes bűnügyeket nem ritkán ma is 4—5. sőt olykor 6—7 év alatt intéz el három bírói fórum. A legközelebbi hetek egyikén pedig előfordult egy olyan ügy, melyben a vád tárgyát képező bűncselekmények kerek tíz évvel a kúriai döntés előtt lettek elkövetve s már az elsőfokú törvényszék kiemelte ítéletében, hogy a büntetés kiszabásánál rendkívül enyhítő körülményként vette figyelembe azt, hogy a vádlott önhibáján kívül 8 évig állott a bűnvádi eljárás súlya alatt.

Ila tehát megeshetik és pedig nemcsak ritka kivételtként, ami még meg volna bocsátható, az a nem örvendetes eset, hogy a súlyos bűnügyek olykor évek alatt érnek meg az elsőfokú főtárgyalásra s ha a büntetés kiszabásánál az alsóbbfokú bíróságok is elég gyakran hivatkoznak az enyhítő körülmények között a bűnvádi eljárás hosszú tartamára, akkor mégis csak jogosan panaszkod-

hatunk bűnvádi eljárásunk bajai miatt s a nagyobb hibának az elsőfokú eljárás szabályaiban vagy az ottani gyakorlatban kell lenni. mert a kir. ítélőtáblákon és a kir. Kúrián ilyen elrettentően lassú elintézés már ismeretlen, sőt a Te. reformjai óta a legbenyolultabb ügyek is egy pár hó leforgása alatt sorra kerülnek.

Jól tudom azonban, hogy ha ma a Bp. teljes revisiójának a követelésével állnánk elő, úgy járnánk, mint a Btk. revisiójának a felvetésével, amire nézve már többször megkaptuk a lakonikus választ, hogy a mai nyugtalan, ideges korszak nem alkalmas ilyen nagy alkotásokra. Pedig a Btk., mely csaknem egy negyedszázaddal idősebb a Bp.-nál, talán még inkább rászorulna legtöbb részében a gyökeres revisióra, mint a modern perjogi elvekre épített Bp. Ha tehát ma célt akarunk érni, vagyis legalább egy részleges reformot mielőbb keresztül szeretnénk vinni, akkor elégedjünk meg egy újabb Novella gondolatával és pedíg a Bp. azon részének a gyökeresebb megreformálásával, amelyre nézve a nézetek meglehetősen megegyeznek. Ez a rész pedig — amint ezt *Zehery Lajosnak* két évvel ezelőtti helyen tartott kitűnő tudományos előadása megállapította — kétségtelenül a perorvoslati szak, melynek hiányai és hibái iránt körülbelül valamennyien egyetértünk s amiket törvényhozásunk is már négyízben igyekezett részleges reformokkal kiküszöbölni, de még mindig nem elég gyökeresen. Magam részéről is beérném azért a Bp. romlásnak indult tetőszerkezetének az átépítésével, mert a nagyszerű alapépítményt egészében még mindig elég erősnek tartom arra, hogy egy új tetőzetet megbirjon. A Bp. vezérelvei és egész szerkezete, a többszöri reparáció folytán vagy inkább azok ellenére is még mindig kiállják az elmélet és a gyakorlat tűzpróbáját s a perorvoslati rész gyökeresebb átdolgozásával, ha azzal kapcsolatban az elsőbírói hatáskört is megreformáljuk s a legalitás elvét kissé megszorítjuk, Bp.-unkat még jóidőre életképessé tesszük.

Nem kívánok polemizálni az eddigi előadó urak tanulmányaival és javaslataival, de mégis az ő fejtegetéseikhez kell fűznöm megjegyzéseimet, mert ha a legfőbb reformkövetelésre, t. i. a kizárólagosan egyfokú perorvoslat rendszerére nézve — amiben csaknem valamennyien egyetértenek — én is velük egy nézetem vagyok, azaz fenntartom a 24 év előtti magyar Jogászgűlésre e tárgyban adott igénytelen véleményemet, — ennek az elvi követelésnek a megalapozásában, kifejtésében s törvényhozási megoldásának részleteire nézve lényeges eltérések vannak közöttük s az általuk felvetett és kifejtett sok új szempontra és nagyfontosságú javaslataikra kötelezve érzem a saját álláspontomat s a lefolyt, eseményekben gazdag negyedszázad alatt szerzett gyakorlati tapasztalataimat a lehető legrövidebben körvonalazni.

Mendelényi László, a mostani reformmozgalom megindítója,

elméletileg is jól megalapozott, de elsősorban mégis gyakorlati tekintetekből, büntető eljárásunk gyorsításának és egyszerűsítésének a gondolatából kiinduló nagybecsű és érdekfeszítő előadása a büntető perorvoslatokat illetően abban egészen csúszosodik ki, hogy a fellebbezés eltörlésével rendes perorvoslat gyanánt a mai semmisségi panasz engedtessek meg. Mendelényi egész előadásának vezérmotívuma az angol büntető eljárás iránti csodálata s annak nem ugyan utánzása, amit ő is lehetetlennek tekint, de tanulságainak komoly figyelembevétele s ehhez képest büntető eljárásunk előkészítő részének és perorvoslati szakának lehetőleg az angol eljárás megközelítésére törekvő gyökeres reformja.

A mi eljárásunk legfőbb hibáját Mendelényi a nyomozás lassúságában, az egész elsőfokú eljárás szövevényes voltában s az igazságügyi rendőrség hiányában látja. Ezért sürgeti: az igazságügyi rendőrség felállítását, a hosszas nyomozások megszüntetését, a terheltnek és a tanuknak mindjárt az eljárás elején bíró által leendő legsürgősebb kihallgatását, az egyeshírói hatáskör kiterjesztését, a súlyosabb bűnügyeknek a kir. ítélőtáblai tanácselnök által vezetett, megerősített törvényszéki tanácsok által történő tárgyalását s ennek a tanácsnak az ítélete ellen a fellebbezés ki zárását.

Legyen szabad legelőször is erre a kiindulási pontra, az angol jog mintául vételére nézve megtenni észrevételeimet, annál is inkább, mert két másik kiváló felszólaló: *Balás P. Elemér* és *Medvigy Gábor* is lényegében ezen a kiindulási ponton vannak s habár más-más okfejtéssel, de teljes egyetértéssel az angol büntető eljárást állítják fel követendő mintául a *gyors* és *egyszerű* büntető igazságszolgáltatás megvalósítása érdekében. Az ő közös ideáljuk az angol *tiszta vádrendszer* megközelítése, evégből a vizsgálat eltörlése, a *magánvád* kiterjesztése és a szigorúan egyfokú perorvoslat keresztülvitele.

Legteljesebb tisztelettel a mi illusztris angol barát kartársaink meggyőződése és annak tetszetős beállítása iránt, épen ez utóbbira, az *angol orientatio* népszerűségére való tekintettel, legyen szabad pár szóval kitérnem erre a kiindulási pontjukra, mert azt részemről nem tehetem magamévá. Nem pedig egyszerűen azért, mert az angol büntető eljárás átvételének vagy csak megközelítésének is az előfeltételei nálunk teljesen hiányoznak és mert az angol büntető eljárás egészen más vezérelveket követ, mint a magyar Bp. s egészen más ott a büntető joghatóságok szervezete s más az angol társadalomnak is a szelleme, a mentalitása, mint a mienk.

Az igen tisztelt munkatársaink az angol jog iránti csodálatukban szem elől tévesztik az általános jogtörténet ama tételét, hogy bármilyen sok hasonlóság van a kulturállamok jogintéz-

ménycinek általános menetében, — bármennyire hasonlóak egyes nagy korszakokban a jogi rendben uralkodó vezéreszmék, de mégis minden nemzetnek megvan a maga sajátos fejlődési története s megvannak a sajátos jellemvonásai, amiket nem szabad figyelmen kívül hagyni az idegen jogintézmények átültetése iránti törekvéseinkben. Amennyire beválhat, megfelelő előfeltételek fennforgása mellett egy idegen jogintézmény átültetése, — amire bizonyosság a francia minisztere public átvétele 1871-ben nálunk a kir. ügyészi intézmény felállításával, vagy az angol börtönrendszer meghonosítása a Btk. által, vagy a büntetésvégrehajtás felfüggesztésének belga rendszere az első Bn.-ánkban, — épúgy ferde vágányra vezethet ily előfeltételek biztosítása nélkül idegen jogok különleges, kivált a szokásjogi talajon nőtt intézményeinek vagy kialakult joggyakorlatának utánzása.

Egyáltalán nem akarom azt vitatni, hogy a magyar büntető eljárási jog őseredeti magyar jogalkotás. Mindnyájan ismerjük és tudományos igazság gyanánt hirdetjük *Hajnik Imre* és *Balogh Jenő* klasszikus megállapításait, hogy első királyaink perjogi rendelkezései a frank capituláréknak s a kánonoknak a hatását tüntetik fel, — majd a germán peres eljárás, a vegyesházi királyaink alatt a norman per, a XVII. századtól kezdve pedig a német és osztrák nyomozó eljárás gyakorolt nagyobb befolyást perjogunk alakulására. De ez a két kiváló mester is elismeri, hogy törvényhozásunk sohasem másolta le egyszerűen az idegen intézményeket, hanem lényegesen átalakította és a saját céljaihoz képest idomította, úgy hogy úgy a régi büntető eljárási gyakorlatunk, mint a magyar Bp. a magyar jogalkotó szellem önálló terméke.

Ezekre a tárgyilagos megállapításokra való figyelemmel nem lehet kifogást emelni az ellen, ha valaki idegen jogintézményeket követésre ajánl. Sőt, önmagunk iránti köteletségünk minden nemzet jogalkotását figyelemmel kísérni és a külföldi intézmények tanulságait a hazai jog fejlesztésére felhasználni. Nekem csak az ellen van aggályom, hogy egyik idegen nemzet jogát mint feltétlen tökéletességet bálványozzuk. Én nem vonom kétségbe a mi legnagyobb magánjogászunk, tehát az arra legilletékesebb mesternek, *Grosschmid*-nek azt a tételét, hogy a mai angol magánjogban több van Verbőczyből, mint mi bennünk, a hazai modern magánjogunk tehát távolabb áll a régi magyar jogunk fogalomvilágától, mint a mai angol jog — viszont a közjogra és a büntetőjogra vonatkozólag részemről *Concha Győzővel*, a magyar állambölcsészet legnagyobb tanítómesterével tartok, hogy az angol és a magyar alkotmányjog *külső hasonlóságai* dacára *a legnagyobb belső idegenséget igazoló tények* sorakoztathatók fel közöttük.

Az angol büntetőeljárás egészséges és főleg gyakorlatias jel-

lemvonásait és sok nagyszerű intézményeit — rövid közvetlen tapasztalataim alapján is — magam is mindig bámulattal szemléltem és magasztaltam. Az európai büntetőeljárás történeti kifejlődésének tanulmányozása bárkit meggyőzhet arról, hogy az angol eljárás az ősforrás, mely a ma minden kulturállamban többé-kevésbbé uralkodó *vádeltvet*, a bíróságnak a vádlói teendők-től való megszabadítását és az esküdtszék intézményét, mint az önkormányzati elvnek a bíraskodásban való érvényesítését megteremtette. Az esküdtszékről ezúttal csupán annyit jegyzek meg, hogy az esküdtbíraskodás eredeti angol mintáját ma is tökéletesebbnek tartom, mint a kérdésfeltevessel agyonnyomorított francia kiadását, egyébként az esküdtbíraskodás jogosultságának a kérdését teljesen kikapcsolva fejtegetéseimből, rá kell mutatnom arra, hogy amennyire helyes és jövőre is feltétlenül fenntartandó a *vádeltvet*, mint a modern büntető eljárásnak egyik sarkalatos vezérelve, annyira tisztában van ma már a büntető per jog tudománya azzal, hogy ezen elv túlajtása, az egyoldalúan erre épített ú. n. *vádrendszer* semmiképen sem követésreméltó tökéletesség, sőt éppen a büntető eljárás legmagasabb vezérelvét, az anyagi igazság keresztülvitelét nehezíti, esetleg megakasztja.

A háborúelőtti büntető per jogi irodalom vezéregyeniségei, az olasz, francia, német, osztrák, belga s maguk az angol büntető per jogászok is kivétel nélkül pálcát törtek az angol joggyakorlatban még mindig uralkodó tiszta vádrendszer felett s bátran rámutattak az angol büntető eljárásnak ebből eredő egyoldalúságára, tökéletlenségeire, azokra a per jogi csökevényekre, amiketők a jogfejlődés primitív korából ma is „tabu“ gyanánt őriznek, amik azonban ellenkeznek a haladás törvényével és a modern per jogi elvekkel.

Az angol büntető eljárás annyira meglepő egyszerűsége és gyorsasága azonban nem a vádeltvetnek, nem is a tiszta vádrendszernek az egyszerű folyománya, hanem Anglia sajátos jogviszonyainak, az angol bírói szervezet különlegességeinek és az angol társadalom szigorú, a büntetettek iránti rideg, mondhatjuk kegyetlen észjárásának és legfőképpen a büntető eljárás vezérelvének s legfőbb céljának a mienktől és a continentális jogfelfogástól egészen eltérő megállapításában találja magyarázatát.

Külső oka ennek az eltérésnek abban is kereshető, hogy Anglia mai napig sem codifikálta sem az anyagi, sem az alakí büntetőjogot. Fenntartanak azért ma is sok évszázados per jogi intézményeket és szabályokat, melyek lehetnek felette érdekesek (a bírónak kiszállás alkalmával rózsacsokorral fogadása, a bírói tárgyaláson a paróka viselése a bíró és az ügyvédek által) vagy kegyeltesek (eskü helyett a Biblia megcsókolása), de jogilag semmi jelentőséggel nem bírnak. Ugy hogy a büntető eljárásuk

külsőleg sok tekintetben patriarchalis módon megy, mint valamikor III. Edward király idejében.

A másik ok, ami a continentális és a mi viszonyainkkal való összehasonlítást és értékelést rendkívül nehezíti, az angol bírói és vádlói szervezet különlegessége. E részben már igazán nem lehet az angol jog egyszerűségéről és áttekinthetőségéről beszélni. Találóa mondja *Horváth Dániel*, aki angol-barát íróink között a legtárgyilagosabban bírálja meg az angol jogot, hogy az angol bírói szervezet ugyan a valóságban nagyon egyszerű, de annyi különleges nevű, gyakorlatilag ritkán szereplő, de bármikor előrántható rendkívüli intézmény kapcsolódik a tényleg működők mellé, hogy a continentális szervezethez szokott ember alig tud benne eligazodni. Elég a *Gerland* két kötetes *Englische Gerichtsverfassung-jának* (1910.) az átolvasása, hogy meggyőződünk a hagyományokhoz való ragaszkodás tiszteletreméltó, de riasztó voltáról, az elavult, ősi intézmények kiküszöbölésének szükségéről.

Egy további igen nyomatékos tényező, ami az angol jog utánzásának lényeges akadálya, az, hogy az angol társadalomban, úgy jogász, mint nem jogász körökben a büntetésekkel szemben az elrettentés eszméje uralkodik. Amennyire féltékeny az angol ember az egyéni szabadságra s tényleg azt tartja, hogy inkább meneküljön száz bűnös, mint egy ártatlan ember a személyes szabadságától ok nélkül megfosztassék, époly kegyetlenül szigorú a bíró által bűnösnek kimondott (convicted) egyénnel szemben. Ez magyarázza meg, hogy a vádesküdszék, amíg fennállott, az eléje hozott bűnügyekben túlnyomóan vádalá helyezést mondott ki, az ítélő esküdszék pedig marasztalás esetén hajlandó rendesen a maximális minősítést elfogadni. Ez fejt meg aztán azt is, hogy miért nincs szükség Angliában a súlyosbítási perorvoslatra s általában miért nem ismerte Anglia a legutóbbi időkig a bűnügyekben a fellebbezést és egyáltalán a rendes perorvoslatokat és hogy ma is a verdikt ellen csak a vádlott javára van helye fellebbezésnek. Az angol társadalom a nagyobb bűnügyeknek 700 év óta esküdtbíróság által elintézése folytán megszokta, hogy az elsőfokú bíróság ítélete rendszerint azonnal jogerős s így az ellen felesleges a rendes perorvoslat és amint ismeretes, Anglia csak a XX. században, 1907-ben honosította meg először a fellebbezést, — a mi magyar társadalmunk pedig ellenkezőleg, évszázadokon át a perorvoslatok legváltozatosabb alakjait vette igénybe s a régi — a Bp. előtti — magyar jogunknak éppen a perorvoslatok labirintja lett a leggyökeresebb orvoslásra szoruló része, úgy hogy a Bp. egyik legfontosabb reformja volt a perorvoslatok korlátozása, a *csupán* kétfokú rendes perorvoslatra szortíkozás.

Végül a legfőbb eltérés az angol és a continentális,

így a magyar eljárás vezéreszméi között ott van, hogy az angol jog a büntető eljárás legfőbb, mondhatni egyedüli vezérelvének ma is csak az egyéni szabadságnak a hatalmi önkénnyel szemben való oltalmát, a zsarnoki hatalom ellen való védekezést tekinti s az anyagi igazság érvényesítését mellékesnek látja. Ez a sok századon át begyökerezett hagyományos irtózás a zsarnokságtól fejlesztette ki Angliában az önkormányzatot, a parlamentáris kormányrendszert, az esküdthírosági eljárást s ez akasztotta meg máig a bírói hierarchia és a kir. ügyészi intézmények kialakulását. Ugy hogy az angol felfogás szerint a büntető bíróság főfeladata, a büntető per főcélja elsősorban nem az anyagi igazság kutatása és érvényesítése, hanem a vádló éspedig elvileg mindig magánvádló vádaskodásának az alapossága vagy alaptalansága (igaz-e vád, — érvényes-e a vádirat?) feletti döntés, vagyis a vádlott személy egyéni szabadságának az alaptalan vád s ezzel az államhatalom kezei alól megszabadítása. Ezért fejlődött ki ott — amire *Medvigy* Gábor is helyesen mutat rá — a népvád intézménye s ebből a tiszta vádrendszer, ami elvi álláspontnak szép, csillogó, de magával hozta a formalizmus szörnyű uralmát, a merev bizonyítási rendszert, a beismerés üggyöntő szerepét, a vádlott eskü alatti kihallgatását, ami ellen maguk a legkiválóbb angol perjogászok is sorra tiltakoznak és hadakoznak.

Azok a frappáns esetek tehát, amiket Mendelényi az angol büntető eljárás páratlan gyorsaságára felhozott (hat hét alatt elintéztett gyilkossági per, három hét alatt befejezett kisebb ügyek) ne kápráztassanak el bennünket. Ez csak azért lehetséges ott is, mert ott nincs kir. ügyészség, nem ismerős a hivatalból bűnüldözés, a legalitás elve és nincs a mi fogalmainknak megfelelő vizsgálóbíró és kir. törvényszék sem, hanem az apróbb, ú. n. sommás ügyeket a rendőrség, illetőleg a békebíróság intézi el igazán sommás módon, a súlyosabb ügyeket pedig a rendőrség, mely szinte a kir. ügyészség szerepét helyettesíti, azonnal egy bíró elé viszi a terheltnek és a tanuknak a kihallgatása, illetőleg a főtárgyaláson való megjelenésre kötelezése végett, aki aztán az ügyet egyszerűen, minden részletesebb nyomozás vagy vizsgálat nélkül átteszi az esküdtszékhez, ahol szintén — minden irka-firka nélkül — rendszerint igen röviden végeznek az ügygel. Magam is személyesen meggyőződtem, hogy az angol esküdthíroság egy délelőtti öt-hat ügyet is elintéz, amit mi, akik a francia kérdésfeltevési rendszer írásbeliségéhez vagyunk szokva, szinte képtelenségnek látnánk.

Ez a valóban gyors, hogy ne mondjam, statáriális elintézés sok esetben üdvös és helyes lehet, de sok más esetben viszont az okatlan felmentésnek vagy az alaptalan és túlszigorú elítélésnek

lesz a melegágya. Legalább is aggályoskodnunk lehet afelett, hogy megfelel-e az anyagi igazság és a helyes bizonyítási eljárás követelményeinek, hogy az angol bíró a terheltet, beismerő nyilatkozata alapján, a védelem meghallgatása és az esküdtek megkérdezése nélkül — amint *Horváth Dániel* mondja — a másfél perc alatt halálra ítéldeti vagy az a másik véglet, hogy a bíró utasítja a vádló ügyvédet, hogy ejtse el a vádat vagy utasítja az esküdteket, hogy felmentő verdiktet hozzanak.

Az angol eljárás, szerintem is, igazi kincses bánya a buvárkodó büntetőjogász számára. De amint a kincskeresőnek félre kell háritania a sok értéktelen követ és homokot, míg rátalál az igazi aranyra, úgy nekünk is tisztelettel mellőznünk kell az angol eljárás ósdiságait, a sok copfot és csak a valódi nagy értékeit kell felhasználnunk. Semmi okunk tehát, hogy az angol tiszta vádrendszernek ezeket a különlegességeit s általában az angol eljárás *rendszerét* meghonosításra ajánljuk vagy ideálunkul tűzzük ki. A magyar Bp. sok évtizedre terjedő gondos előkészítésénél a Tervezetek és azok indokolásának szerkesztői, akik büntető perjogi irodalmunknak is legkiválóbb munkásai s többen közülök ma is élő büszkeségei (Csemegi, Schedius L., Tarnai J., Wlassics Gy., Balogh J., Vargha F.), nagyon jól ismerték az angol b. eljárás jó és rossz oldalát s átvették belőle azt, ami felhasználható volt, viszont bátran mellőzték annak egyoldalú, idejétmúlt részleteit. És ma sincs okunk megtagadni a mi Bp.-unk elvi álláspontját, a büntető eljárás *rendszerének* felépítésénél követett legfőbb vezéreleit: az *anyagi igazságot* és a *társadalom renájének s ezzel az egyéni szabadságnak az oltalmát*, amelyeknek az érvényesítését sokkal jobban biztosítja a Bp. által kidolgozott vegyes, tehát a vádelvet és a nyomozó elvet egybekapcsoló, kibékítő rendszer, mint a tiszta vádrendszer.

Amennyire jogosult az angol jelszó, hogy inkább meneküljön száz bűnös, minthogy egyetlen ártatlan ember alaptalanul elítéltesék, épenannyira igaz és a közérdek szempontjából még fontosabb az a követelmény, hogy a valóban bűnös, aki súlyosabb természetű bűncselekményt követett el, ne kerülhesse el a törvény által előírt büntetést. A büntetőjognak ma világszerte elismert közjogi jellegéből következik, hogy az államnak nemesak joga, de kötelessége a közérdeket vagy a közérkölcöket sértő vagy veszélyeztető bűncselekmények elkövetőit rendszerint, vagyis szabályként hivatalból üldözni, vagyis nem bízni a sértett személy tetszésére a büntettesek megbüntetését. Az anyagi igazságnak ezt a mindenekfelett álló követelményét sokkal jobban megközelíthetjük az *állami vádhatóság* szervezésével s erre a hivatalos bűnüldöző hatóságra a *legalitás* elvének előírásával, mint a népvád vagy a *Balás P. E.* és *Medvigy G.* által kiterjesz-

tésre ajánlott magánvád rendszerével. Természetesen mint minden szabály alól, úgy a hivatalos bűnüldözés és a legalitás alól is lehet és kell is kivételeket engedni, amint a magyar Btk. a magánindítványi cselekmények codifikálásával, a Bp. pedig a fő- és a pót-magánvád intézményének beállításával ezt kellő körültekintéssel meg is tette, de magát az elvet mint szabályt egy modern jog- és kulturállam, ha egyszer meghonosította, fel nem adhatja.

A vádképviselési rendszereket a magyar Jogászgyűlések még a Bp. megalkotása előtt alaposan megvitatták s ezeknek a nagyértékű vitáknak az eredményét kodifikálta a Bp., figyelembe véve a francia, a német, az osztrák és az angol jog kiegészítő részéül tekinthető skót jogot is. Meggyőződésem szerint a Bp.-nak a vádképviselési rendszere a gyakorlatban is bevált s a magánvád rendszerére való áttérés vagy a magánvád nagyobb kedvezményezése visszafejlődést jelentene. Maga *Balás P. E.*, aki a mai pót-magánvád helyett a magánosok elleni bűncselekményeknél a *facultatív közvád* eszméjét veti fel, hangsúlyozza, hogy a kir. ügyészséget, ha nem volna meg, be kellene hozni s a facultatív közvád elfogadása esetén is a kezdeti szakban szerinte is minden bűnügynek a kir. ügyész kezén kellene keresztül mennie. Úgyde, ha a kir. ügyészség szerepe ennyire nélkülözhetetlen — aminthogy szerintem is az — akkor nincs értelme a közvád rendszerétől eltérni és a magánvád rendszerét visszakívánni.

Más kérdés azonban, hogy ezen elvi álláspont fenntartása mellett nem lenne-e kívánatos — a bíróságoknak az apróbb vétségek ezreitől való megszabadítása végett — a legalitás elvét bizonyos mérvben megszorítani, illetőleg az opportunitásnak a mai nál nagyobb teret engedni? Az 1921: XXIX. tc. 6. §-a és a Te. 105. §-a tettek is ilyen irányú tapogatózó lépéseket s *Balás P.* Elemérnek és *Auer Györgynek* ezen szakaszok további fejlesztésére irányuló javaslatait magam is megfontolásra méltónak tartom. Hiszen hányszor kárhoztatjuk magunkban a kir. ügyészséget, hogy miért is emelt vádat egy-egy jelentéktelen vétség miatt. Ennek a kérdésnek a megvitatása azonban messze elvezetne mai felszólalásom tárgyától. Csupán *Balogh Jenő*-nek, büntető perjogi irodalmunk régi köztisztelt Vezérének a bölcs tanítását idézem emlékezetünkbe, hogy az opportunitás ugyan elv gyanánt a büntető igazságszolgáltatásban semmiképen nem fogadható el, mert ez végeredményében a kir. ügyészség legnagyobb önkényének nyitna tért, azonban ő maga idézi helvesséssel *Glaser*-nek, a legkiválóbb osztrák büntető perjogásznak az érveit az opportunitásnak, vagyis a méltányossági és a célszerűségi

szempontoknak a vádemelés és a védképviselet terén való figyelembevételével.

Az angol eljárás rendszerének vagy csak előkészítő részének is az átvételéről tehát reális szemmel nézve a köztünk fennálló rendszerbeli és intézményes különbségeket, nem lehet szó. De erre voltaképpen nincs is szükség. Ha a mi bajainkon segíteni akarunk, avégből nem kell se angломániába, se germanomániába esnünk s a tarka-barka legújabb német javaslatokat, sem a Reichsgericht gyakorlatát csodaváró áhitattal tanulmányoznunk. Nagyony helyes, ha a külföld éspedig minél több állam jogintézményeit közvetlenül a helyszínén tanulmányozzuk s az ottani tanulságokat itthon felhasználjuk, de járni már járunk csak a magunk magyar esze után és elsősorban a magyar ember jellemére, a magyar társadalom mentalitására és a magyar bírói joggyakorlat tanulságaira legyünk tekintettel. Én minden külföldi tanulmányútamról azzal a jóleső megnyugvással jöttem haza, hogy ha a büntetőeljárás terén körülményesebbek és lassúbbak vagyunk is, de nincs okunk szégyenkezni eljárásunk egész rendszere és eredménye miatt.

A gyorsabb vagy lassabb tempó, mint a járásban, így az eljárásban is az egyének és a nemzetek szerint is különböző. Mi nem tagadhatjuk el, hogy átlag inkább szeretjük a kényelmet, mint a gyors iramot. Nálunk azért elsősorban arra lenne szükség, hogy a fiatalabb jogászgenerációknak oltuk vérükbe a gyorsabb elintézésre való törekvést, a kényelmeskedéstől, az ügyek eltologatásától, elodázásától való irtózást. Minden törvény és minden jogszabály eredménye az azt alkalmazó tisztviselők egyéniségén fordul meg. Jó képzettségű, gyors észjárású és gyorskezü nyomozó és vizsgáló hatóságoktól és közegektől mi is meg fogjuk kapni — a mai Bp. mellett is — a kielégítő, sőt briliáns eredményt, amire ha igazságosak vagyunk, szintén bőven hozhatunk fel példákat államrendőrségünk s kir. ügyészeink és vizsgálóbíráink mindennapi buzgó és sikeres munkájából.

Nem tartom életrevalónak *Mendelényi*-nek azt a további javaslatát sem, hogy az elsőfokú bíróságaink megerősítését — ami a fellebbezés eltörlésének a corollariuma lenne — *angol mintára* vagyis a kir. ítélőtáblai tanácselnököknek az elsőfokú törvényszékek büntető főtárgyalásainak vezetésére való kiküldésével kíséreljük meg. Angliában a legfőbb ítélőszék bírójának a vidéki esküdtbírói tárgyalások vezetésére kiszállása többévszázados szokás, amit ott ma is szükségessé tesz az, hogy ott nincs megfelelő számú esküdtbírói, illetőleg elsőfokú bírósági elnök. Nálunk ellenben, ahol a kir. törvényszékeknek több mint hatvan év óta kialakult és nagyszerűen bevált rendszere mellett, valóban bővülködünk a kitűnő elsőfokú bírósági személyekben, ahol úgy

az első, mint a másodfokú főtárgyalások vezetésére arra készült és hosszú gyakorlati tapasztalatokkal rendelkező tárgyalásvezető bírák állanak készenlétben, semmi szükségünk arra, hogy a táblai tanácselnököket lovasítsuk és a régi világban nálunk is divatban volt „utazó bírák“ elavult intézményét visszaállítsuk.

Ugyancsak nem tartom keresztülvihetőnek Balás P. E.-nek azt a javaslatát, hogy az elsőfokú bíróság megerősítéseül engedjük meg minden alsófokú bíróságnak, hogy fontos elvi kérdésben határozathozatal előtt a kir. Kuria előzetes döntését kérhesse ki. Balás maga kifejezi, hogy ez lényegében előleges jogegységi határozat kérése lenne a kir. Kuriától, vagyis egy, a legvégső és rendkívüli perorvoslattal kezdett ügyelintézés. De nem fejetetjére állított elintézés lenne az ilyen? Lehetne az ilyen módon elintézett ügyben rendes perorvoslatot engedni? S aztán nem megsegényítő-e az elsőfokú bíróságra, hogy bevallottan nem tud a maga esze után elintézni egy ügyet, hanem előre a legfelső bírósághoz fordul tanácsért?

Marad tehát az angol jog rajongóinak átültetési javaslataiból a *fellebbezés eltörlése*, mint szerintem is helyes, egészséges gondolat s nálunk is kívánatos követelés.

A fellebbezés eltörlése a büntetőperekben, mint elméleti és gyakorlati követelés nem a fellebbezés hagyományos fogalmának, a ténykérdésben való fellebbvitelnek a mellőzését akarja jelezni, hanem a kivétel nélkül *egyfokú perorvoslat* megengedését, melyet mint egyetlen perorvoslatot aztán — tartalma szerint — lehet akár fellebbezésnek, akár semmiségi panasznak, vagy mint Zehery javasolja, felülvizsgálatnak keresztelni.

Nem kívánom felsorakoztatni a m. t. Szakosztály előtt a ténykérdésben való fellebbvitel eltörlése kérdésében a mult század hetvenes és nyolcvanas éveiben különösen a német, az osztrák és a magyar szakirodalomban és Jogászgyűléseken összehordott pro és contra érveket. Annál kevésbbé, mert nálunk a Bp. előkészítése idején, majd a Bp. nagyszabású miniszteri indokolásában, végül az 1911-iki magyar Jogászgyűlésen ezek az érvek per longum et latum ki lettek fejtve és megvitatva. Én magam 30 évi jogtanári működésem alatt és Büntető perjogi Tankönyvem négy kiadásában eléggé világosan kifejeztem erre vonatkozó felfogásomat, amelyet most — 12 évi gyakorlati munkásságom alapján — sem tartok visszavonandónak.

Az én kiinduláspontom ma is az, amit az 1911-iki jogászgyűlésre adott véleményemben kifejtettem, hogy úgy a jogegység, a bírói gyakorlat egyöntetűsége, mint a bűnügyek gyors és alapos elintézése jobban biztosítva van, ha azokat a kellő garanciákkal felruházott elsőfokú és az efelett álló *egyetlen felsőfokú bírói fórum* intézi el. Főérvem az volt és ma is ezt vitatom, hogy

egy ügyben három bírói forumnak a beleszólása egyfelől erőparazlás, másfelől sokszor zavaró, mert megtörténik, hogy a három forum háromféleképen ítéli meg az ügyet, ami a jogegységnek s a jogi megítélés megnyugtató voltának nem nagy dicsőségére szolgál. Ha csak két forum van, ez esetben el lehet mondani, hogy a felsőbbíróság, mint tapasztaltabb és nyugodtabb temperamentumú bírói egyénekből alakított végső forum ítéletében kötelesek a felek megnyugodni, de ha kétfokú fellebbvitelt engedünk meg, akkor az első fellebbviteli forumot a felek rendszerint csak átmeneti lépcsőnek nézik, melynek ítéletétől, ha csak lehet, felviszik az ügyet a legfelső forum elé. S magára a középső forumra is gyakran lehangoló, hogy az ő döntését csak átmenetinek kell tekinteni. Viszont a javasolt reform a kir. törvényszékek önbizalmát és felelősségérzetét növelné s bizonyára csak még gondosabb és alaposabb ténymegállapításra és jogi döntésre sarkallaná őket, ha tudják, hogy az ő ítéletüktől csak a kir. Kuriához lehet perorvoslattal élni.

A mostani felszólaló urak egyöntetűen az *egyszerűsítés* és a *gyorsítás* jelszavait hangsúlyozzák, mint az egyfokú perorvoslatra szorítkozás legfőbb motívumát. Magam igazolására kénytelen vagyok ismételni, hogy az 1911-iki véleményemben én is, két helyen is erősen kiemelem a perorvoslataink reformálásánál ezt a két fontos szempontot, az egyszerűsítés és a gyorsabbá tétel érdekét, — de mint akkor, úgy most is hozzá kell tennem, hogy előttem nem a gyorsaság a legfőbb szempont. Az egyszerűsítés, a perorvoslati rendszer áttekinthetősége, könnyű kezelhetősége igenis legelsőrangú előnye egy Bp-nak s ez rendszerint magával hozza a gyorsaságot is, de maga a gyorsítás, a minél rövidebb idő alatti elintézés, amennyire helyes és üdvös mint eredmény, magában nem lehet döntő súlyú a gyökeres reformálásnál.

A gyorsaságnál mindenesetre magasabb szempont és fontosabb követelmény a bűnügyek elintézésében az *alaposság*. Mindegy fülembre cseng *Csemeginek* az a mondása, hogy arra igenis esküit tettem, hogy igazságosan és lelkiismeretesen, a törvények értelmében mondok ítéletet, de arra nem, hogy gyorsan fogok ítélni. Az angol jognak az egyfokú perorvoslatát is részemről nem azért tartom követendőnek, mert ezzel közelebb jutunk az angol büntető eljárás, Horváth Dániel szerint is „boszorkányos” gyorsaságához, hanem azért, mert a három forum fenntartása komplikáltabbá teszi az egész perorvoslati rendszert anélkül, hogy ezzel az ügyek elintézésének az alaposságát biztosítaná. Mert ha a Tábla ítélete helyes és megnyugtató, akkor felesleges volt a Kuriához appellálás, — ha pedig a táblai döntés a kir. Kuria megítélése szerint helytelen és megsemmisítendő, akkor felesleges volt erre lehetőséget is adni. Ha a felek valamelyike nem

nyugszik meg az első ítéletben, miért ne fordulhasson mindjárt a legfelső, az ügyet végérvényesen eldöntő forumhoz. Így minden esetre gyorsabban jutunk az illető bűnügy végleges elintézéséhez, nagyobb ügyekben esetleg egy évvel, de legalább is egy félévvel megrövidítjük a bűnper tartamát.

A kétfokú perorvoslat mai rendszerének a fenntartása mellett tudtommal egyedül Szolnok Jenő, kir. kuriai bíró úr szólalt fel (M. Jogi Szemle, 1933., 323. l.), de ő is csak az időszerűség, illetőleg a mai nehéz viszonyokra, az elszakított területeken még fennálló magyar Bp.-tól való eltérés aggályosságára való tekintetből. Miután azonban az anyagi igazság felderítése — megfelelő garanciális eljárási szabályok mellett — ő szerinte is megtörténhetik az egyfokú perorvoslat révén is, ő is belemenne ilyen irányú reformba s ezért nagyon alapos és megszívlelendő javaslatokat tesz az egyfokú perorvoslatra való áttérés esetére. Bármennyire tiszteletreméltó Szolnok Jenőnek ez az óvatossága az említett közjogi szempontból, azt hiszem, ezen túl kell tenni magunkat, hiszen a mindnyájunk leghőbb óhaját képező területi módosítások esetén könnyű lesz a jogegységet — rövid átmeneti áthidalással — megteremteni. Viszont ki biztosít afelől, hogy a nagyratörő utódállamok nem előznek-e meg bennünket hamarosan új Bp. vagy ilytárgyú Novella alkotásával.

Kétségtelen, hogy a mai hármass forum rendszerének is megvannak a relatív előnyei. Elvégre ha három forum is elbírálhat egy ügyet, az emberi bizonyosságnak és a pártatlan igazságosságának mennyiségileg a nagyobb foka foroghat fenn, mint mikor csak egy vagy két forum szólhat bele az ügybe. Ugyde a mai hármass forum rendszere mellett is hányszor megtörténik, hogy az ügy már az első vagy a második forumnál jogerősen elintéztetik. A felek megnyugosznak az első vagy a második ítéletben, bár még joguk lenne perorvoslat útján feljebbvinni az ügyet. Ily esetekben tehát maguk a felek sem kívánják, hogy három forum ítélkezzék ügyükben. És hány esetben — az ügyeknek bizonyára a többségében — már az elsőfokú törvényszék ítéletében a legalaposabb ténymegállapítást és a leghelyesebb jogi elintéztést kapja a kir. ítélőtábla és a kir. Kuria. Ha tehát törvénybe iktatjuk, hogy bűnügyekben csak két forumhoz lehet folyamodni, a közönség épúgy megszokja az egyfokú perorvoslatnak ezt a rendszerét, mintahogy ma a megszokás hatalmával szoktak érvelni aziránt, hogy hagyjunk mindent a régiben. Természetesen ha az igazságügyi kormány még nem látja időszerűnek a büntető perorvoslatok gyökeres reformjának a keresztülvitelét, addig-ameddig el lehetünk a mai rendszerrel, hiszen különösen az 1930. évi Te. reformjai folytán a felső bíróságoknál, különösen a kir.

Kuriánál az oda felkerült ügyek elintézése gyorsaság szempontjából nem hagy fel kívánnivalót.

De ha haladni akarunk, ha Bp-unknak felismert hibáit és hiányait legalább ezen a téren gyökeresebben orvosolni kívánjuk, akkor nem szabad a *quieta non movere* kényelmes jelszavában megpihennünk, hanem meg kell kísérelnünk a kétségtelenül fennálló fogyatkozások alapos kiküszöbölését. Ez az egészséges gondolat késztette az összes eddigi kiváló felszólalókat reformjavaslataik megtételére s ez vezetett engemet is mai előadásomban. Örömmel állapítom azért meg azt a tény, hogy *Degré Miklós* Ő Excellenciájának és csekélységemnek az 1911-iki Jogászgyűlés elé terjesztett — egymásétól különben teljesen független — véleménye az egyfokú perorvoslat rendszerére való áttérés tekintetében, — ha látásom nem csal — immár büntetőperjogászaink közvéleményévé erősödött s az 1911. óta lefolyt negyedszázad alatt alkotott újabb b. eljárási reformtörvényeink és a 25 évi újabb bírói gyakorlat tanulságai nem cáfolták, sőt megerősítették az akkori véleményünkben elfoglalt elvi álláspontunkat.

A kérdés tehát most az, hogy milyen legyen de lege ferenda az egyfokú perorvoslat, hogyan szervezzük a mai fellebbezés eltörlése esetén az egyetlen érdemleges perorvoslatot. *Mendelényi, Medvigy G. és Auer Gy.* eziránt közelebbről nem nyilatkoznak. *Zehery, Balás P. E. és Szolnok J.* dolgozatai azonban főként ezzel a nagy és nehéz problémával foglalkoznak s a megoldásra nézve két ellentétesnek tetsző tervezetet vetnek szőnyegre. *Zehery* ugyanis a tisztán jogkérdésre szorítható semmiségi panasz híve, melyet ő a polgári perjog műszavával felülvizsgálatnak nevezne. — *Balás P. E. és Szolnok* ellenben nem látnak elvi akadályt abban, hogy az egyfokú érdemleges perorvoslat a ténykérdésre is kiterjedhessen.

II. Mielőtt erre a döntő jelentőségű kérdésre nézve a saját álláspontomat összegezném, szükségesnek vélem előbb a Bp. és a mai felső bírói gyakorlatunk szarvas hibáit összeállítani, hogy ezek alapján igazolhassam a magam reformkívánságait. Úgy sejtem, hogy ez az összeállítás nem lesz nehéz feladat, mert a Bp. kiáltó hiányait és szögletességeit a 34 éves bírói gyakorlat oly világosan feltárta s elméleti és gyakorlati perjogi íróink any nyiszor szóvá tették, hogy érzésben inkább csak a communis opinio összefoglalásáról lehet szó.

1. Legsúlyosabb hibája Bp-unknak a perorvoslat tárgyának *taxativ megállapítása*, vagyis az elvi körvonalazás helyett az alaki és az anyagi semmiségi okok részletes és kimerítő megállapítása a törvényben, ami a *részleges jogerő* rendszerének kialakulására és a perorvoslatok, különösen a semmiségi panaszok bejelenté-

sénél és elintézésénél a perjogi formalizmusnak, a büntető eljárás legszörnyűbb rákfénéjének a kialakulására vezetett.

Mi, idősebbek mindnyájan emlékszünk még arra, hogy a Bp. életbelépte után egy-két évtizedig milyen áradás irodalmi viták és harcok folytak le a semmiségi panasz bejelentése, a nem kellően bejelentett panasz el- vagy visszautasítása kérdésében. Ma ugyan ezek a harcok már elültek s a kir. Kuria gyakorlata eleinte nagy lassan, de később céltudatosan igyekezett enyhíteni a Bp. merevségén s az 1914. évi Bpn (XIII. tc.) is bevallotta ezt a célt tűzte ki, azonban a tényleges helyzet ma is az, hogy a perorvoslattal élni kívánónak szabatosan be kell jelentenie azt az alaki vagy anyagi jogi okot, ami miatt az alsóbbfokú ítéletet megsemmisíteni, illetőleg megváltoztatni kívánja és pedig ha alaki jogi panasza van, hivatkoznia kell a Bp. 384. §-ának 1-11. p.-jában részletesen felsorolt okok valamelyikére, ha anyagi jogi kifogása van, a 385. §. 1. a., b., c. vagy a 2. vagy 3. pontjában részletezett okok egyikére vagy másikára s ha ezt a hivatkozást nem kellően jelöli meg s a védekezéséből sem lehet megállapítani, hogy mi okból él semmiségi panasszal, a Bp. 434. §-a értelmében a panaszt vissza kell utasítani, vagyis felülvizsgálatát mellőzni.

Hogy ez a perjogi formalizmus, melynek csodabogarait részletesebben ezuttal nem akarom szellőztetni, mennyire ellentétben áll a büntető eljárás feladatával s mennyire akadályozza az anyagi igazság és a társadalom védelmének az eszméit, ezt szintén nem szükséges elhelyen bizonyíthatnom. Az 1913. évi Fb. meg is mutatja az utat, melyet e perjogi monstrum kiirtására nézve követnünk kell, midőn egyszerűen „a törvény lényeges rendelkezésének megsértése miatt” szavakkal megoldja a fellebbezés és a semmiségi panasz tárgyának a megjelölését. Egyelőre el sem tudjuk képzelni, milyen óriási könnyebbséget jelentene úgy a felekre, mint a felülvizsgáló bíróságokra egy ilyen reform. Nem kellene a bejelentésnél aggodalmasan forgatni a Bp. idézett szakaszait, hogy melyikre hivatkozzék a kir. ügyész, a magánvádlló, vagy a vádlott és a védő, nehogy a visszautasítás veszélyének vagy legalább szégyenének tegye ki magát, — nem kellene a bíróságnak vesződnie a bejelentés szabályosságára, a visszautasítás perrendszerű volta felett. Ami azonban a legfőbb dolog, a taxatio mellőzésével egyfelől könnyebbé tennők a perorvoslat használhatását, tehát a feleknek nagyobb szabadságot nyújtának a bejelentésre, másfelől felszabadítanánk a felülvizsgáló bíróságot egy sereg szörszállhasogatás alól s egyenesen a dolog érdemének a vizsgálatára utalnánk őket.

Az az ellenvetés, hogy a perorvoslat bejelentésének megkönnyítése növelni fogja a perorvoslatokat, részben igaz lehet, de ha egyszer arra az álláspontra helyezkedünk, hogy csak egy-

lokú perorvoslatot engedünk a feleknek, ez esetben illoyalis lenne ezen egyetlen fellebbviteli igénybevételét is nehezíteni, illetőleg a mai túlrigorozus bejelentési szabályokat fenntartani. Az angol jognak az a drastikus és antidemokratikus szabálya pedig, hogy a feleket a perköltségek előlegezésére kötelezéssel riasszuk el a perorvoslat igénybevételétől, nálunk aligha találna pártolókra.

De különben nincs is okunk félni a perorvoslatok megszaporodásától, hiszen már maga az ügyvédi kényszer a perorvoslat igénybevételénél és a képviselőnél, bizonyos fokú visszaszorítást hoz magával, az elintézés szempontjából pedig ha a kir. ítélőtáblákat felszabadítjuk a törvényszéki ügyek felülvizsgálatától, a járásbíróági ítéletek elleni semmiségi panaszok semmiesetre sem fognak elbírhatatlan terhet jelenteni. A kir. Kurián pedig az ülésen kívüli és a tanácsulási elintézés már a Te. üdvös reformjai alapján is szemmel látható munkakönnyítést eredményezett.

A Bp. 384. és 385. §-ának a kihagyásával megszüntethetnők a *részleges jogerő* rendszerének mai kirívó szögletelességeit is. Ismeretes, hogy a kir. Kuria még ma sem tudott teljesen egyöntetű álláspontra helyezkedni abban a kérdésben, hogy a 385. §. 1. pontja alapján bejelentett fellebbezés esetén a másodfokú ítélet ellen csupán a minősítés vagy a büntetés tekintetében bejelentett semmiségi panasz miképen bíraltassék el. Az első tanács ahhoz az elméletileg helyes felfogáshoz tartja magát, hogy ha a fél a bűnösség miatt élt fellebbezéssel, ezzel az egész ítéletet minden vonatkozásában megtámadta, tehát ha most már a másodfokú ítéletnek a bűnösség kérdésében hozott döntését tudomásul veszi és csak a minősítés vagy a büntetés kérdésében él semmiségi panasszal, ezt a panaszt érdemben felülbírálja (s ha alaptalannak találja, elutasítja), mert a bűnösség miatti fellebbezésben mint maximális kérelemben benne volt a minősítés és a büntetés leszállítás iránti kérelem is. A második és a harmadik tanács ellenben érészben is szigorúan ragaszkodik a Bp. 387. §-ának a betű szerinti értelméhez, vagyis ha a minősítés vagy a büntetés kérdésében a fél kifejezetten nem élt fellebbezéssel, csak a bűnösség miatt, ez esetben a másodfokú marasztaló ítélet ellen csupán a minősítés vagy a büntetés kérdésében bejelentett semmiségi panaszt érdemben felül sem vizsgálja, hanem mint törvényben kizártat visszautasítja.

A vádlott szempontjából ennek az eltérő megítélésének nagyobb gyakorlati jelentősége nincs, mert ha a minősítés vagy a büntetés kérdésében a másodfokú ítélet a vádlottra sérelmesnek látszik, a második és harmadik tanács is a 385. §. második bek. értelmében hivatalból figyelembe veszi a második fórum tévedését és helyreigazítja azt, de már a vád szempontjából ezt nem

teheti meg, mert itt meg a 387. §-nak a *reformatio in peiusra* felállított tilalma áll mereven az útjába.

Tehát megint csak a formalismus, ami gátolja az anyagi igazság érvényesítését.

2. A második nagy kifogás Bp-unk perorvoslati rendszere ellen éppen a most említett súlyosbítási tilalom, a *reformatio in peius tilalma* a felsőfokú bíróságokra.

A tiszta vádrendszernek természetes folyamánya és követelménye az, hogy amint a bűnösség, úgy a minősítés és a büntetékiszabás kérdéseiben is a felsőbbfokú bíróságok csak akkor szólhassanak bele a perbe, ha eziránt a vádlónak kifejezett perorvoslata áll előttük. Sőt az angol jog, mint említettem, odáig megy, hogy egyszerűen nem is enged perorvoslatot a vádlott terhére. Alig szükséges bizonyítgatni, hogy ez a túlliberális felfogás homlokegyenest ellentétben áll az anyagi igazság és a társadalom hathatós védelmének az elveivel. Amilyen igazságos és szükséges követelmény egy alkotmányos államban, hogy akinek a bűnössége perrendszerűen be nem bizonyított, se az alsó, se a felső bíróságok által marasztalható, büntetéssel sújtható ne legyen, -- éppolyan természetes és szükséges követelménye a jogrendnek az is, hogy a bíróilag bűnösnek talált egyén a megfelelő törvényes büntetés alól perjogi formalisticus okokból ki ne bujthasson. Ezt követeli úgy a közérköcsi, mint a közbiztonsági szempontok helyes felfogása is.

Nem akarok ezúttal a *reformatio in peius* tilalmának jogsultságával vagy tarthatatlanságával bővebben foglalkozni, amiről nagy érdeklődéssel várjuk Zehery Lajosnak kiadásra kész nagyobb munkáját, azonban azt hiszem, szintén nem a magam egyéni nézetét fejezem ki, hanem felső bíróságaink közvéleményét tolmácsolom, amikor kiemelem, hogy a felső bíróságok ítéleteiben még mindig elégszer előforduló az a megjegyzés, hogy az alsó bíróság által kimondott minősítést vagy a kiszabott büntetést „perorvoslat hiányában“ nem lehetett megváltoztatni, illetőleg feljebbemelni, világos tiltakozás a felső bíróságok ítélkezési jogköre elé állított felemelési tilalomfa ellen.

Az angol bírói gyakorlatra való hivatkozás ennél a pontnál csakugyan csodót mond, mert ott -- mint említettem -- az alsó bíróságok szigorú ítélkezése teszi feleslegessé a felső bíróság által való szigorítást. Azonban éppen az angol jog érzésheni formalismusa teszi szinte nevetségessé a szigorítási tilalom fenntartását. Angliában ugyanis a tiszta vádrendszerhez való ragaszkodás odáig megy, hogy vádiratos ügyekben már az alsó bír is kötve van a vádirati minősítéshez, legfeljebb a vádiratban felsorolt alternatívák közt választhat. Ez a vádirathoz kötöttség azonban kihat a büntetés kiszabására is, mert a bíró csak a vádló által

felhívott törvényben előírt büntetést szabhatja ki. Az 1907-iki Criminal Appeal Act azonban annyiban szakított ezzel az elavult felfogással, hogy megengedi, hogy a vádlott által az ő érdekében bejelentett fellebbezés alapján a Kings Bench Division ne csak lejjebbszállíthassa, de feljebb is emelhesse a büntetést, vagyis érvényesíti az angol eljárás legbecsesebb és feltétlenül utánzásra méltó szabályát: a legfelső bíróság abszolút tekintélyét és függetlenségét az esküdtek verdiktjével, illetőleg az alsóbírói ítélettel szemben

Az angol jognak ezt a legujabb egészséges újítását, a *reformatio in peius* tilalmának a megtörését a magam részéről is teljes örömmel ajánlom átvételre. Semmi komoly alapja nincs annak, hogy mikor a bűnösség kérdésében a vádló által használt perorvoslat alapján a felsőbírónak jogot adunk az alsófokú *felmentő* ítélet megsemmisítésére és ez esetben a felső bíró teljesen szabad kézzel járhat el — a törvényes keretek közt — az új büntetés kiszabásánál, akkor megtagadjuk tőle ezt a jogot az alsó bíróság által is *marasztalt* vádlottra nézve csak azért, mert a kir. ügyész megnyugodott a büntetés kérdésében vagy elfelejtett a bűnösség, illetőleg marasztaló ítélet esetén a minősítés miatt bejelentett fellebbezésben vagy semmiségi panaszban a büntetés felemelése iránt is kifejezetten perorvoslattal élni. Valóban a kir. ügyészség iránti túlzott loyaltás, szinte érthetetlen jogi babona, hogy a kir. ügyész megnyugvása vagy mulasztása esetén a felső bíróság, tehát a legfelső bíróság is, ha egyszer az ügy bármelyik fél perorvoslata alapján eléje kerül, kötve legyen az alsó fokon túlenyhén vagy éppen tévesen, a törvény helytelen értelmezésével kiszabott büntetéshez. A vádrendszernek azon a túlzásán, hogy a kir. ügyész által indítványozott büntetés mértékén a bíróság nem mehet túl az ítéletben, már a Bp. is szerencsésen túltette magát s a 315. §. szerint tudvalevőleg a vádlónak a kiszabandó büntetés mennyisége iránt nem is szabad nyilatkoznia. Ennek a helyes álláspontnak a logikus és az anyagi igazság érvényesítését célzó továbbépítése lenne, ha szakítanánk a *reformatio in peius* tilalmának egyoldalú álláspontjával.

A Bp. eltörölte ugyan — nagyon helyesen — a hivatalból való fellebbvitelt, de fenntartotta a hivatalból figyelembe veendő semmiségi okokat, ha tehát ilyen hivatalból figyelembe veendő semmiségi esetnek nyilvánítja a büntető törvényeknek a bűnösség, a minősítés és a bünteteskiszabás tekintetében a vádlott sérelmére szolgáltat tévedését, a logika síkján éppen ilyen semmiségi esetnek kellene tekinteni az állami érdek szempontjából, ha az alsóbírói bíróság a vádlott javára követett el nyilvánvaló törvénysértést. Ez a tétel talán forradalmi újításnak, a Bp. mai liberális eszméi felforgatásának látszik, de a tiszta és teljes igazság mégis

csak az, hogy a bekötött szemű Justitia mérlegén a magán- és közérdek, a vádlott egyén szabadsága és a megsértett állami rend helyreállításának, az erkölcsi igazságszolgáltatás szempontjának egyenértékűeknek kell lenniök.

Ha egyszer megengedjük a bűnügyekben a fellebbvitelt, ha megengedjük, hogy a súlyosabb természetű bűnügyeket a legfelső bírói testület revisiója alá bocsáthatják a felek, akkor éppen az angol jogból vett helyes, alkotmányos elvnek, a legfelső bíróság döntő tekintélyének az elve követeli, hogy a felső bíróság ne csak szerény megjegyzéseket tehessen az alsóbb fokon eljáró kir. ügyészségi tagok vagy az alsó bíróság jogászilag téves vagy lágykezű eljárására, illetőleg ítéletére, hanem a hozzá felküldött ügyekben úgy a vádlott javára, mint annak terhére hivatalból helyreigazíthassa a megtámadott alsófokú ítélet jogi tévedéseit.

A kir. Kúriának, mint legfelső bírói fórumnak a tekintélyét nem is annyira a büntetés felemelésének a tilalma érinti — hiszen tényleg ritka eset az, amikor a Kúria szükségét látná az alsó ítéletekben kiszabott büntetés felemelésének — mint inkább a téves minősítés megváltoztatásának a kizárása. Ha egyszer azt akarjuk, hogy a kir. Kúria legyen a büntető judikatura vezetője s érzésem én is meggyőződéssel angol-barát vagyok, akkor miért tagadjuk meg tőle azt a jogot, hogy az alsóbbfokú bíróság jogi tévedését, a Btk. értelmezésében elkövetett botlását hivatalból is helyreigazíthassa s nemcsak akkor, ha ezt a kir. ügyészség illető tagja javasolja. Semmiképen nem szolgál a legfőbb bíróság tekintélyének az emelésére, mikor ítéletében kénytelen megjegyezni, hogy észlelte ugyan az alsóbíróság jogi tévedését, de azt perorvoslat hiányában nem javíthatta ki. Különben, hogy ez a követeléselem mennyire nem forradalmias jellegű, elég hivatkoznom az 1928-ban megalkotott II. Bn.-ánk 29. §-ával behozott *csatlakozás* intézményére, melynek megszavazásánál a törvényhozás mindkét házában ezek az általam most említett érvek világos és éles beállításban fel lettek hozva s a törvényhozás éppen ezek hatása alatt ment bele a csatlakozásnak mint kiegészítő perorvoslatnak a meghonosításába. Sajnos, ez a helyes reform — előttünk közismert okokból — kútba esett. A. 387. §. említett harmadik bekezdésének a kihagyása esetén természetesen a csatlakozásra nem lenne szükség.

A *reformatio in peius* tilalmának a megszüntetése közvetve szintén elősegítené az eljárás *gyorsítását*, mert ha a vádlottak és védők tudják, hogy az ő enyhítés iránti perorvoslatuknak a bejelentése a kir. ügyészség megnyugvása esetén is jogot ad a felső bíróságnak a megtámadott ítélet súlyosbítására, bizonyára jobban meg fogják gondolni a semmiségi panasszal élést és nem

kockáztatják meg könnyelműen azt, hogy a felső bíróságnak erre épen ők adjanak módot.

Egyébként ezt az alkalmat sem mulaszthatom el annak a rég sürgetett másik követelésemnek újabb megismétlésére is, hogy a büntetéskimérés terén a Btk. által a büntető bírák kezére, talán akaratlanul, avagy doktrinér aggodalomból rakott másik béklyót, a *börtönbüntetés hat havi végső minimumát* egyszer már *töröljük el*. Logikus és természetes lenne ennek a szintén büntető-jogászai közóhajnak a perorvoslatok reformjával kapcsolatos teljesítése, mert ha a felső bíróságoknak jogot adunk a büntetésnek esetleg hivatalból szigorítására, akkor adjuk meg nekik az enyhítésre is a teljesen szabad kezet. Valóban alig mulik el hét a kir. Kúria III. büntető tanácsában, amikor nem fordulna elő egy-két eset, melyben a marhalevél-hamisítás vagy más csekély súlyú büntett miatt az alsófokon kiszabott hat havi börtönt egyértelemmel igazságtalanul szigorúnak tartjuk. Ezen azonban segíteni legjobb akarattal sem áll módunkban, míg a törvényhozás bele nem megy vagy a „börtön“ nevű felemás büntetés kihagyásába vagy a 92. §. olyan módosításába, hogy a fegyházról joga legyen a bírónak fogházra is leszállítani a büntetést.

Ha egyszer a törvényhozás elismeri a perorvoslat szükségességét, akár fenntartja a mai kétfokú fellebbvitelt, akár elfogadja az általunk közös erővel vitatott egyfokú perorvoslat rendszerét, — akkor adjuk meg a legfelső bíróságnak a büntetés kimérés terén a mérlegelés igazi szabadságát. A magyar felső bírói karról a legélesebb kritikus sem mondhatja el, hogy visszaél a büntetés jogával s túlzásba vinné akár a szigorítást, akár az enyhítés jogát. Én mint az elméleti pályáról a bírói karba került szakember merem elmondani, hogy a magyar felső bírák, egyenként és összesen mindig a legnagyobb lelkiismeretességgel, a legóvatosabb aggályoskodással mérlegelik minden esetben, akár kis, akár súlyos ügyről legyen szó, a büntetés mennyiségét, amit a vádlottra az elkövetett bűncselekmény tárgyi súlya és a vádlott egyéni bűnössége alapján arányosnak, igazságosnak és szükségesnek tartanak. S épen ezen nehéz és kényes feladatunk minél tökéletesebb megoldhatása érdekében tartom szükségesnek a perorvoslatok reformálása esetén a felső bíróságok kezéről a ma fennálló korlátokat leoldani s módot adni a felső bíróságoknak arra, hogy kifinomult igazságérzetüket az állam és a társadalom érdekében s a közérköles erősítésére úgy in peius, mint in melius — a fennálló törvényes keretek között — minél szabadabban érvényesíthessék.

3. Egy kisszerűnek látszó, de gyakorlatilag nagyon súlyos kifogás a Bp.-unk ellen, hogy a perorvoslatok bejelentésénél a fő tárgyaláson vagy a fellebbviteli fő tárgyaláson jelenvolt feleket

rögtönös elhatározásra kötelezi. A törvényszéki főtárgyaláson és a kir. ítélőtáblai fellebbviteli főtárgyaláson a kir. ügyészség jelenvolt tagja, valamint a jelenvolt vádlott és védő is azonnal kötelesek nyilatkozni, hogy kívánnak-e perorvoslattal élni s ha igen, mi okból. Nyilvánvaló, hogy az ilyen rögtönös bejelentés gyakran elhamarkodott, nem eléggé megfontolt lehet. Ez az elhamarkodás pedig ártalmára lehet úgy a vádlottnak, mint az állami közérdeknek. Ha a kir. ügyészség illető tagja is, akit a bírói ítélet egyénileg nem érint, olykor nem találja fel magát és tévesen jelenti be a perorvoslatot, vagy megnyugszik az első bíró által megállapított téves minősítésben vagy a túlenyhe büntetésben, mennyivel inkább érthető, ha a vádlott, akit a nem remélt marasztalás vagy a súlyos büntetés alaposan zavarba hozhatott, sőt a védő is, aki szintén nem tudja hirtelenében elhatározni, hogy jobb lesz-e belenyugodni a marasztaló ítéletbe, mint megkockáztatni a felső bíróság esetleg még szigorúbb döntését, ha zavarukban, aggodalmukban, vagy téves jogi felfogásból nem okosan és nem célirányosan jelentik be a perorvoslatot vagy állnak attól. És aztán miért legyen jobb helyzetben az a vádlott, aki nem volt jelen a fellebbviteli főtárgyaláson s akinek a Bp. 8 napi gondolkozási időt ad (az ítéletnek vele történt kézbesítésétől számítva) a bejelentésre vagy a megnyugvásra.

Csudálatos, hogy ezt az anomáliát, amit a külföldi b. per-jogok már sorra megszüntettek, nálunk ma is fenntartja a törvényhozás, holott akármelyik kis perjogi novellában egy szakasszal el lehetett volna tüntetni annak a kijelentésével, hogy a főtárgyaláson vagy a fellebbviteli főtárgyaláson jelen volt felek és a védő, az ítélet kihirdetésétől számított 8 nap alatt kötelesek nyilatkozni a perorvoslattal élés tekintetében. Ezzel az egyszerű kis reformmal is sokszor *gyorsítanók az eljárást*, mert nyugodtabb megfontolás után a vádlottak és a védők sok esetben el fognak állni a perorvoslattól, különösen, ha a kir. ügyész is megnyugodott s így több ítélet válnék jogerössé már az első fokon.

A fellebbezés és a semmiségi panasz, a két rendes érdemleges perorvoslat mellett Bp.-unk perorvoslati rendszere felöleli még a felfolyamodást mint a közbenszóló végzések elleni rendes s az újrafelvételt és a jogegységi perorvoslatot, mint a jogerős határozatok ellen megengedett rendkívüli perorvoslatokat. E két utóbbinak a szabályozása körül is a bírói gyakorlat több lényeges hibát és hiányt derített fel, melyek közül csak a legfontosabbakat emelem ki.

4. A *jogegység érdekében* megengedett rendkívüli perorvoslat, mely a törvény eredeti elgondolása szerint csak a legkritikább esetekben, szinte kivételesen lett volna igénybevehető a jogerős alsóbbfokú ítéletekben előforduló törvénysértések megbélyegzé-

sére s ezzel az alsóbbfokú bíróságok kitanítására, a 34 évi gyakorlat alatt meglehetősen sűrűn vétetett alkalmazásba s egészben véve népszerű rendkívüli eszközzé alakult a másképen nem reparálható törvénysértő alsófokú ítéletek megtámadására. Miután a Bp. rendelkezései szerint a kir. Kúriának jogában, sőt, nézetem szerint, kötelességében áll a törvénysértéssel elítélt vádlottat a jogegységi perorvoslat alapján is felmenteni vagy büntetését enyhíteni, a gyakorlatban a vádlottak, illetőleg jogerősen elítéltek sűrűn igénylik ezt a legvégső, perentűli jogorvoslatot — vélt sérelmük orvoslására és a Kúria jogegységi tanácsa adott esetekben igyekezett is a valóban megtörtént törvénysértő alsó ítéletek megsemmisítésével az anyagi igazságon esett csorbát kiköszörlőlni. De a felekre hatállyal nem bíró jogegységi határozatokkal is a kir. Kúria jogegységi tanácsa sok fontos vitás elvi kérdésben adott biztos útmutatást az alsóbíróságoknak és terelte helyes irányba a gyakorlatot, úgy, hogy a jogegységi határozatok közül igen sok belekerült „a szürke könyvbe“, az elvi jelentőségű Határozatok Tárába. Vagyis a döntvényalkotás nehezebb alakításai elkerülésével a jogegységi perorvoslat útján is sikerült sok tekintetben előrevinni a magyar igazságszolgáltatást.

Ez a rendkívüli perorvoslat tehát alapjában és egészében bevált s büntetőjogászaink közvéleménye szerint nem megszorításra, de inkább kiterjesztésre érdemes, illetőleg a Bp. 441. és 442. §-ai oly irányban szorulnak revideálásra, hogy ez a rendkívüli perorvoslat minél hatályosabban szolgálhassa a jog egységének biztosítására, de egyben az anyagi igazság érvényesítésére is irányuló feladatát.

A szakirodalomban ugyanis felvetődött az a gondolat, hogy a jogegységi perorvoslatot a koronaügyész ne csupán „törvénysértés“, de a törvény, illetőleg a *jogszabályok helytelen értelmezése miatt* is igénybevehesse. Mások pedig azt vetették fel, hogy ne csak in melius, a felmentés és a büntetés enyhítése, de az in peius reformálásra is adjunk jogot a Kúriának. *Mendelényi* viszont azt a javaslatot tette, hogy a hatásköri törvénysértések vétessenek ki a jogegységi perorvoslat keretéből, mert a 441. §. szövege és a Kúria mai gyakorlata alapján megtörténhetnek, hogy a jogerősen felmentett egyént a jogegységi perorvoslat alapján történt hatásköri megsemmisítés folytán az illetékes hatóság, mely elé a jogegységi tanács az id. szakasz értelmében az ügyet utasította, elítéli vagy súlyosabb büntetésre ítéli, mint az előbb eljáró hatóság; vagy legalább is az a módosítás tétessék a törvény mai szövegén, hogy a hatásköri megsemmisítés esetén az új hatóság ne szabhasson ki súlyosabb büntetést, mint az első ízben eljáró hatóság, illetőleg, hogy az első hatóság által — habár hatásköri törvénysértéssel — felmentett vádlottal szemben a jogegy-

ségi tanács csupán a törvénysértés megállapítására szorítkozhasson, de az ügyet ne utasíthassa az illetékes hatósághoz. Legújabbán pedig maga Mendelényi javasolja a Kúria hatáskörének a kitégítését oly irányban, hogy belátása szerint új eljárást rendelhessen el.

Végül csekélységem vetette fel a gondolatot, hogy a nem elvi jelentőségű kisebb törvénysértések (elnézésből, felületességből ejtett nyilvánvaló bírói tévedések) elintézésére a kir. Kúria kebelében egy *kisebb* (öt tagú) büntető jogegységi tanács is alakíttassék és csak az elvi színezetű törvénysértések kerüljenek a rendes (*nagyobb*) jogegységi tanács elé. Ezt a javaslatomat ma is fenntartom s azt is helyeslem, hogy a Kúria jogegységi tanácsának a jogköre inkább kiterjesztessék, mint megszoríttassék, amire Mendelényi helyes megjegyzése szerint különösen a fellebbezés eltörlése esetén lenne nagy szükség.

Az in peius reformálás jogát azonban részemről nem adnám meg a jogegységi tanácsnak, mert ezzel szinte rendes perorvoslattá tennők ezt a kivételesnek szánt jogeszközt s a jogerő eszméjét ok nélkül gyengítenők. Az in melius változtatás jogát ellenben — a felmerült aggályok eloszlatására kifejezetten imperatív alakban írnám elő. A favor defensionis elvét ezen a ponton is tiszteletben kell tartani. Nem látom alaposnak Mendelényinek a hatásköri törvénysértés kihagyására irányuló újabb javaslatát. Épen a 34 éves gyakorlat igazolja, hogy mily sok esetben volt szükség nyilvánvaló hatásköri törvénysértések (szökött katona felett polgári bíróság ítélkezése, gondatlanságból elkövetett súlyos testi sértés felett a járásbíró ítélt, stb.) gyors és hatályos reparálására s erre bizonyára mindig szükség lesz. Nem látom jogosultnak azt sem, hogy az újabban eljáró, igazi hatáskörrel bíró hatóságot ítélkezésében bármely irányban korlátozzuk. Az a körülmény, hogy egy hatáskör nélkül eljáró hatóság — nyilvánvaló törvénysértéssel, — már ítélte az ügyben, s esetleg a vádlottat felmentette vagy enyhe büntetéssel sújtotta, nem teremt szerzett jogot a vádlott javára, hiszen a kir. Kúria megsemmisítése folytán a hatáskör nélkül eljáró bíróság egész eljárása semmis, azaz nemlétezőnek tekintendő. A Mendelényi javaslata e részben túlhajtása a favor defensionis elvének.

5. Az *újrafelvétel* mai szabályai egészben szintén beváltak és nem szorulnak gyökeresebb revisióra. Jelentősebb kifogás csak az irányban tehető a Bp. ellen, hogy az elítélt terhére való perújításnak kelletén tágabb keretben ad helyet. Amennyire helyes és szükséges az ártatlanul elítéltnak minden eszközt megadni, hogy ártatlanságát új eljárás kérésével is bizonyíthassa s a Bp. idevágó szakaszai a legmesszebbmenően biztosítják is az elítélt részére ezt a jogot, annyira jogosulatlan megengedni, hogy

a jogerőt megbolygassuk csak azért, mert az alapperben a vádlottat öt éven aluli szabadságvesztéssel sujtható bűncselekményben mondták ki bűnösnek, holott az illetőre újabban felmerült adatok alapján (kiderült, hogy már hasonló cselekményért büntetést állott ki) öt éven felüli szabadságvesztés is kimondható lett volna. Ez igazán túlhajtott bűnüldözés, a betű igazság hajszolása, ami nem méltó a büntető igazságszolgáltatás szerveihez. Ha a vádlott marasztalva lett, de az első ízben eljáró bíróságok a minősítés vagy a büntetés mértéke tekintetében tévedtek, ez az ő szerencséje, de elvégre az a körülmény, hogy a vádlott a megérdemelt 2—3 év helyett csak 1—2 évet kapott, nem olyan kiáltó csorba a törvény alkalmazásán, ami miatt az egyszer jogerőssé vált ítéletet megváltoztassuk. A vádlott terhére a büntetés súlyosbítása végett csak a legsúlyosabb bírói tévedések esetére (halállal vagy életfogytiglani fegyházzal büntetendő büntettnak vétséggé vagy kihágássá devalválása) kellene megengedni az újrafelvételt.

Többen kifogásolták a 453. §. első bekezdésének azt a szigorú elvi álláspontját, hogy az alapítélet végrehajtását sem az újrafelvételi kérelem elrendelése iránti indítvány, sem az újrafelvétel bírói elrendelése nem szakítja félbe. Több külföldi Bp. tényleg azt tartalmazza, hogy az újrafelvétel elrendelése eo ipso félbeszakítja a megtámadott ítélet végrehajtását. Ugy vélem, hogy a mi Bp.-unk említett, szigorúnak tetsző rendelkezését nincs okunk megváltoztatni, mert az újrafelvétel elrendelése, habár elég nyomós támpont arra, hogy az alapítélet meg lesz döntve, de nem kétségtelen biztosíték eziránt. Hiszen hány esetben megtörténik, hogy az új eljárás eredménye mégis csak az alapítélet hatályának fenntartása lesz. Olyan eshetőségnek pedig, ami maga után vonná a jogerősen elítéltnak szabadlábrahelyezését, majd ismét letartóztatását, nem szabad kitennünk az igazságszolgáltatást. A 453. §. második bekezdése, mely jogot ad a bíróságnak, hogy már az újrafelvételnek az elítelt javára történt indítványozása, valamint annak hivatalból való kezdeményezése (448. §.) esetén az alapítélet végrehajtását felfüggeszthesse, illetőleg félbeszakíthassa, elegendő és megnyugtató aziránt, hogy a valóban súlyos esetekben, amikor az alapítélet megdöntése előrelátható, annak felfüggesztése vagy félbeszakítása elrendelhető legyen.

III. Ezek után legyen szabad a lehető legrövidebben összefoglalnom a saját álláspontomat és javaslataimat a perorvoslatnak revisiójára vonatkozólag.

1. A revisio magva, illetve a gyökeres reform lenne a mai *fellegbezés* kihagyása a perorvoslati rendszerből, vagyis a járásbírói ügyekben egyetlen érdemleges rendes perorvoslat gyanánt a

kir. ítélőtáblához, törvényszéki ügyekben pedig a kir. Kúriához intézhető *semmiségi panasz* megállapítása.

Ennek a mélyreható reformnak a megvalósítását azonban magam sem képzelem el másképen, mint ezzel egyidejűleg az első fokon az egyes bírói hatáskörnek kibővítésével, viszont a súlyosabb ügyeknek a törvényszéki tanács hatáskörébe utalásával kapcsolatosan. Vagyis gondosan revideálandónak tartom a Te. 101. §-ának az egyesbírói hatáskörre vonatkozó mai taxatióját, illetőleg megfordítva: a törvényszéki tanács hatáskörét óhajtanám a Bp. 15—17. §-ainak figyelembevételével részletesen megállapítani. Az ezirányban elhangzott javaslatok közül részemről a *Zehery Lajos*-ét tartom legalaposabbnak és célszerűbbnek. Magam részéről is a törvényszéki egyesbírói intézményt megszüntetendőnek vélem, ehelyett a kir. járásbíróság hatáskörét tartom oly értelemben kibővítendőnek, hogy a legsúlyosabb büntetteket, a sajtóvétségeket és a szigorított dologházba utalás eseteit kivéve, minden más ügyben, ha azt a kir. ügyészség indítványozza, első fokon a kir. járásbíró járjon el.

Zeherynek ez a javaslata, mi tulajdonképen a Te. 110. §-ának a továbbépítése s amit már Mendelényi is lényegében javasolt, legszerencsésebb megoldása lenne az egyesbírói rendszerben levő kétségtelenül nagy perjogi előnyök és az egyszerűsítési törekvések értékesítésére.

Amennyire szükség van az egyesbírói intézményre s amennyire egészséges gondolat volt az 1921. évi első egyszerűsítési törvényünknek az a rendelkezése, hogy a törvényszéki ügyek egyrészét is egyesbíróság elé utalta, éppolyan indokolatlan és a perorvoslati rendszerre zavaró hatású lett az egyes bírói szerepkör bifurválása. Kétféle elsőfokú egyesbírói szervezetre igazán nincs szükség. Elvégre a járásbíró és a törvényszéki bíró ugyanazon qualificatióval rendelkeznek, a hivatali ranglétrán is egy sorban vannak, miért kell tehát őket hatáskör tekintetében ennyire megkülönböztetni. Az egyszerűsítés és az eljárás ökonomiája, de főként a perorvoslatok rendjének egyszerűsítése egyaránt azt követeli, hogy a mai kétféle egyesbírói szervet olvasszuk össze. A tényállás szempontjából könnyen tisztázható s jogilag is egyszerűbb, világosabb ügyekben érjük be a járásbírói egyes bíraskodással, illetőleg a járásbírói hatáskört bővítsük ki, a kir. törvényszéket pedig hagyjuk meg az eredeti elgondolás szerinti hatáskörében, mint társas bíróságot, ahova utaltassanak az összes súlyosabb bűnügyek elsőfokon.

Elvégre ötévi fegyház kiszabását, egy-egy complicált családi ügy elintézését vagy a teljesen határozatlan tartamú szigorított dologházba, esetleg tízévi minimummal, való beutalást egyetlen bíró döntésére bízni, legyen az bár a legkiválóbb törvény-

széki bíró, mégis csak túlzott loyaltitás. Az eddigi fel-szólalok csaknem egyhangúan kívánják a Te. 101. §-ában foglalt *taxatio* mellőzését s az elsőfokú bírói hatáskörnek elvi alapon leendő megállapítását oly értelemben, hogy a nagyobb súlyú és komplikált tényálladékú ügyek kivételével, amelyek kifejezetten a törvényszékek mint társas bíróságok elé utalandók, minden más ügyben, ha a kir. ügyészség elgondolása szerint egyévi szabadság-vesztésnél magasabb büntetés nem lesz kiszabva, első fokon a kir. járásbíró járjon el. Ha azonban a járásbíró többet lát kiszabandónak, tegye át az ügyet a kir. törvényszékhez. Így megszünnék az a mai kontraszt, hogy minden apró marhalevéllhamisítási ügy is felkerüljön a kir. Kúriára.

Szintén az eljárás egyszerűsítése és lehető gyorsítása szempontjából ragaszkodom ahhoz a régi javaslatomhoz is, hogy a megnövekedett hatáskörű járásbíróóság határozatai ellen a semmisségi panasz, mint egyetlen érdemleges perorvoslat, ne a kir. törvényszékhez, hanem egyenesen a kir. ítélőtáblához menjen. Fel-szabadítanák ezzel a kir. törvényszékeket a járásbíróági ügyek felülvizsgálatának mai nagy teherfölletétől s a kir. ítélőtábláknak is biztosítanának elegendő fontos szerepet a bűnügyekben. Viszont őket is tehermentesítenők a törvényszéki ügyek felülvizsgálatától.

2. A második és a legkritikusabb reformkérdés a tervezett egyfokú perorvoslat tárgya s ezzel kapcsolatban a felső bíróság jogköre a perorvoslat elintézésénél.

A fentiek alapján erőszben kiindulási pontul azt szögezném le, hogy az új egységes perorvoslat a jogi kérdésekre irányulna, vagyis — a Bp. 384. és 385. §-ának a kihagyásával — *az alaki és az anyagi jogszabályok lényeges rendelkezéseinek megsértése miatt* engednék perorvoslatot. Azonban nem csatlakozom *Zeherynek* ahhoz az intranzigens álláspontjához, hogy a ténykérdésre a perorvoslat semmi szín alatt ne terjeszkedhessen ki és a felsőbíróóság abba ne is szólhasson bele, hanem tisztán *cassatorius* forum legyen. Erre nézve is fenn-tartom az 1911. évi jogászgyűlési véleményemben kifejtett azt az álláspontomat, hogy az egyfokú perorvoslat — bizonyos korláto-zással — a ténykérdést is felölelhesse, amely gondolatot leg-újabbán *Balás P. E.* és *Szolnok Jenő* is magukévá tettek.

Amennyire szép és logikus, hogy az elvi álláspontot követke-zetesen vigyük keresztül, époly helyes az a tapasztalati igazság, hogy az élet folytonos *compromissumokból* áll. Ez a gondolat, helyesen a gyakorlati élet igényeinek a kielégítésére való törekvés készítette a mi törvényhozásunkat is arra, hogy a tiszta *cassa-torius* hatályú francia semmisségi panasz típusától már a Bp. is eltért s még jobban eltávozott attól az 1913-iki Bpn., majd az

1928-iki II. Bn., melyek a kir. Kúriának mind több-több címen beleszólást engednek a ténykérdésbe is. E két új törvényünknek jól bevált reformját részemről az új novellában is fenntartandónak vélem, sőt magamévá teszem Balás és Szolnok azon javaslatát is, hogy a ténykérdés ilyen helyesbítését ne csak hivatalból lehessen eszközölni, hanem azt a felek maguk is kérhessék.

A tény- és jogkérdés megkülönböztetése és elhatárolása ütközőpontja, igazi tengeri kigyója a büntetőperjogi irodalomnak s Achilles sarka a bírói gyakorlatnak. Nem kívánom bölesészeti világnézeti fejtegetésekkel vagy lélektani elemzésekkel alátámasztani azokat a büntető perjogi elemi tételeket, hogy minden bűnügy elintézése három fontos mozzanat tisztázását feltételezi: 1. a vád tárgyává tett esetben a vádbeli bűncselekmény historikumának a biztos megállapítását, amit közönségesen ténykérdésnek szoktunk nevezni, 2. a bűnösség kérdésében való döntést, vagyis a terhelt erkölcsi és jogi felelősségének a tisztázását, 3. a büntető törvények vonatkozó szakaszainak megfelelő minősítést és a büntetés kiszabást, illetőleg a biztonsági intézkedés alkalmazását.

Bármennyire tiszta és logikus ez a megkülönböztetés, viszont az is kétségtelen, hogy ez a három kérdés a legszorosabban összefügg s marasztaló ítélet esetén a második és az utolsó mozzanat csak folyománya az előzőknek. Felmentő ítéletnél pedig a második kérdésben, a büntetőjogi felelősség kérdésében való döntés szintén csak egyszerű következménye az elsőre történt negatív megállapításnak (vádlott nem követte el a vádbeli bűncselekményt) vagy egyes, mentességet eredményező ténymozzanatok döntő jelentőségének az elismerése (jogos védekezés esetén a jogtalan támadás visszaverésének szükségessége vagy a terhelt elmebetegségének tisztázása).

A három mozzanat közül a legnehezebb és a legkörülményesebb feladat az elsőnek, a bűnelkövetés historikumának a tisztázása, vagyis a szorosan vett ténykérdésnek a szabatos és megnyugtató megállapítása. Miért? Egyszerűen azért, mert ennél a mozzanathnál nem mérő jogászai törvényértelmezésről, de nem is csupán erkölcsi megítélésről van szó, hanem a többé-kevésbé labilis értékű bizonyítékok mérlegeléséről, mult tények megállapításáról, ami nem történhetik másképen, mint — *Magyar Géza* helyes terminológiája értelmében — a jelen tényekből való visszakövetkeztetések, tehát folytonos logikai műveletek útján. A történeti igazság megállapítása olykor még őszinte beismerés fennforgása esetében is bonyolult és kemény feladat a bíróra, hiszen a bűnelkövetést beismerő vádlott is rendszerint igyekszik szépiteni tettét és enyhítő körülményeket előkészíteni a várható marasztalás esetére, — tagadás esetében pedig igen sokszor a legnehezebb és legkritikusabb a ténymegállapító munka a bíróságra, ki-

vált ha tárgyi bizonyítékok nincsenek és csak ellentétes tanuvalomásokból és közvetett bizonyítékokból, jelenségekből kell rekonstruálni a tényállást.

S épen ezért, mert tényeket észlelni, jelen tényekből mult tényekre visszakövetkeztetni helyesen csak a közvetlenség és a szóbeliség elvének emberileg lehető legteljesebb alkalmazásával lehetséges, a szorosan vett ténykérdés megoldására a mai *communis opinio* szerint egyedül vagy legalább is elsősorban az elsőfokon eljáró bíróság alkalmas. A felsőbbbíróság által, a bizonyítás teljes ismételéssel eszközölt ténymegállapítás — épen az ismételés, tehát a közvetlenség hiánya folytán — kevésbé lehet megnyugtató, sőt *Vargha* Ferenc erőteljes kifejezése szerint a többszörös közvetítés könnyen torzizgazságot hozhat ki. A magyar kir. ítélőtáblák gyakorlata tisztelettel mellőzte is azt a lehetőséget, amit a Bp. a ténykérdésre is kiterjedő mai fellebbezés keretében megenged, hogy teljesen új bizonyítást vegyen fel a fellebbviteli főtárgyaláson és beírte a bizonyítás kiegészítés és helyesbítés jogának a gyakorlásával. Ezzel azonban a kir. ítélőtáblák által eszközölt ténykérdés-felülvizsgálat és a kir. Kúriának a semmiségi panasz keretében a II. Bn. által megengedett tényállás-helyesbítése meglehetősen közelednek egymáshoz, úgy hogy nézetem szerint, ha az új egységes egyfokú perorvoslatra nézve fenntartjuk az II. Bn. 33. §-át és megadjuk a feleknek is azt a jogot, hogy ily tény-helyesbítést kérhessenek, valamint fenntartjuk, sőt kiterjesztjük a felülvizsgáló bíróságnak a megsemmisítési jogát az alaki és anyagi lényeges jogszabálysértés minden esetére, ez esetben elérjük azt a célt, amit eddigelé a fellebbezés és a semmiségi panasz succesiv igénybevételével az anyagi igazság megállapítása érdekében biztosítani akartunk a felek számára.

Az új egyfokú perorvoslat tehát, nézetem szerint, nem lenne ugyan azonos a felebbezéssel, vagyis nem irányulhatna egyszerűen a ténykérdésre, azonban módot nyújtana a feleknek, hogy a bűnösség, a minősítés vagy a büntetés kérdésében az alsó fokú ítéletben panaszolt lényeges jogszabálysértés keretében érvényesíthessék az elsőfolyamodású bíróság által a ténymegállapítások terén elkövetett állítólagos sérelmeket is. Így ha a marasztalt vádlott a bűnösség kérdésében él semmiségi panasszal, felhozhatja, hogy azért nem bűnös, mert az első fokú ítélet alaki jogszabálysértéssel állapította meg a marasztalás alapját képező tényeket, ő alibit igazolt, de a kir. törvényszék az ő bizonyítékait nem vette figyelembe vagy elutasította a jogos védelemre alapított védekezését, jóllehet ő volt a jogtalanul megtámadott. A minősítés miatti panasznál panaszolhatja, hogy a praemeditativ ténybeli alap nélkül állapította meg az első fórum, vagy

hogy rablásban marasztaltatott, jöllehet a személy elleni erőszak nem volt igazolva.

Mire irányulhat most már a felső bíróság felülvizsgálata a ténykérdésben? Csupán arra, hogy alaki, perjogi szempontból felülbírálja az első bíróság ténymegállapító tevékenységét, vajjon teljesen megnyugtató, kimerítő, emberileg bizonyosnak tekinthető-e a megállapított tényállás, nincs-e benne hézag, nem maradt-e az események láncolatában homályos pont, nem maradt-e felderítetlenül valamely fontos tényrészlet, a ténybeli következtetések logikusak, észszerűek-e? Ha a felülvizsgáló bíróságnak ilyértelmű aggályai, kételyei nincsenek, ha a tényállást teljesen tisztának, világosnak, meggyőzően megokoltnak látja, ez esetben nyugodtan alapíthatja ítéletét az alsófokú ítélet ténymegállapításaira, tehát állást foglalhat a bűnösség, a minősítés vagy a büntetés miatti pauaszokra nézve.

Ha azonban a felsőbíróság úgy találja, hogy a három kérdés valamelyikében való állásfoglaláshoz szükséges valamely tény egyáltalán nincs tisztázva vagy az alsóbírói ténymegállapítás hiányos, hézagos, homályos, zavaros vagy nyilvánvalóan téves ténybeli következtetéseket mutat, ez esetben a felsőbíróságnak nemcsak joga, de kötelessége az ilyen bizonytalan talajon álló alsó ítéletet megsemmisíteni, mert hiányos vagy ingatag alapra a végső fokon döntő bíróság nem helyezkedhetik.

Itt áll elő most már az előadó urak között eltérően megítélt vitás kérdés, hogy a ténykérdésre nézve fennforgó jogszabálysértés esetén minden esetben vissza kell-e küldeni az ügyet az elsőfokú bírósághoz, vagy elintézheti-e maga a felsőbíróság a szükséges ténykiegészítést vagy módosítást. A fentiek alapján az én meggyőződésem az, hogy gyakorlati okokból nincs helye ragaszkodni a francia rendszerhez, mely csak cassatorius jogot ad a legfőbb bíróságnak vagyis mindig visszaküldi, megsemmisítés esetén az ügyet az alsóbírósághoz. A mi felsőbírósági gyakorlatunkban igazán ritka eset, amikor az egész tényállás oly tisztázatlanul lett felterjesztve az alsó fórumtól, hogy egészen új ténymegállapítást kell elrendelni. Leggyakrabban csak egves, felajánlott bizonyítékok fel nem vétele vagy a már elsőfokon felvett bizonyíték téves mérlegelése miatt panaszkodnak a felek, amit azonban sokszor az iratok alapján orvosolni lehet. Most már amilyen helyes a Zehery elgondolása, hogy a felülvizsgáló bíróság nem lehet ténymegállapító rendes fórum, tehát előtte új bizonyítékot felvenni nem szabad s ha ennek a szüksége állott elő, az ügyet vissza kell küldeni a szükséges bizonyítás eszközzése végett az alsó fórumhoz, — époly alapos és gyakorlati szempontból a II. Bn. 33. §-ának jól bevált reformja alapján fenntartandó az az egészséges rendszer, hogy amennyiben a ténymegállapítás

ban a felek által panaszolt vagy a revídiáló bíróság által hivatalból észlelt hiány, homály, hézag vagy iratellenesség az iratok alapján teljes bizonyossággal orvosolható, illetőleg pótolható, akkor igazán felesleges idő- és munkapazarlás visszaküldeni az iratokat az első fórumhoz, hanem a felülvizsgáló bíróság igazítsa maga rögtön helyre a hibát vagy hiányt. A kir. Kúria legtöbbször épen abból az indokból veszi igénybe a II. Bn. 33. §-ában biztosított jogát, hogy az ügy befejezését ne késleltettesse. Természetesen, amikor ez nem lehetséges, mert az alsóbíróság által megállapított tényállás oly hiányos, hogy a Kúria részben új tényállás-megállapítást lát szükségesnek, ily esetben vissza kell küldeni az ügyet az alsó fórumhoz. Aminthogy ma is ezt tesszük, ha a kir. ítélőtábla ténymegállapítása és alaptalan marasztaló ítélete ellen aggályunk van.

A Balás P. E. javaslataiból azt is elfogadhatónak tartom, hogy kívánatos lenne az új semmiségi panaszt elintéző felsőbíróság jogkörét szabatosabban körülírni és pedig negatív irányban is. Így kifejezni, hogy a tanuvallomások mérlegelésébe a felsőbíróság nem avatkozik, ellenben a szemletárgyak, szakértői vélemények értékének megállapításában eltérhet az elsőfokú bírásgától. Hogy ez mennyire szükséges lehet az adott esetben, arra én is hozok fel egy közeli példát. Egy szándékos emberölési ügyben az első fokon eljáró kir. törvényszék az általa valónak elfogadott tanuvallomások alapján megállapította a vádlott bűnösségét és elítélte tíz évi fegyházra, — a kir. ítélőtábla azonban a védő kérésére elrendelt szakértői szemle és vélemény alapján, mely kimutatta, hogy a vádlott véreseppjei egészen más véresejtesportba tartoznak, mint az elkövetés helyén és a vádlott lakásán talált, a sértett állítása szerint az általa megszárt tettestől eredő véresepppek s figyelemmel a vádlottnak sikeres alibi igazolására is, a Bp. 326. §. 2. p. alapján felmentette a vádlottat, amely felmentő ítéletet a kir. Kúria is helybenhagyott (B. III. 5174/1934.)

A kir. Kúria, illetőleg járásbíróági ügyekben a kir. ítélőtáblák jogkörének a kiterjesztése, vagyis a felsőbíróságok ítélkezési szabadságának, a joggyakorlat irányításában való vezető szerepüknek minél teljesebb érvényesítése, nézetem szerint, a büntető igazságszolgáltatásnak helyes irányban fejlesztését jelenti. Ezt a helyes célt vinné előbbre a Bp. 384. és 385. §-ainak fent kifejtett mellőzésén kívül a 387. §. harmadik bekezdésének a *reformatio in peius tilalmának az eltörlése* is. Ennek az ellenértékeül azonban a védők megnyugtatóként fenntartom, illetőleg újból előhozom az 1911. jogászgyűlési véleményemben hangoztatott azt az óhajomat, hogy a kir. Kúria és a kir. ítélőtábla előtti tárgyaláson a koronaügyész, illetőleg a főügyésszel szemben mindig kötelező legyen a *közpédő* jelenléte.

Örülök, hogy ez utóbbi kívánságomat azóta *Mendelényi és Medvigy G.* is magukévá tették. Nem osztom azok álláspontját, akik a felsőbíróság előtt a védő szereplését feleslegesnek tartják abból az önmagában természetes okból, hogy a kir. Kúria vagy a kir. ítélőtábla bírái eléggé ismerik a törvényt és őket meggyőződésük kialakításában a védők aligha fogják befolyásolni. Elég azonban erre nézve utalnom *Balog N. Imre* ügyvéd úr mult-kori szép és meggyőző előadására, hogy mily nagy jelentősége van az élőszó hatalmának a bűnügyek elintézésénél. A felsőbíróság előtt azonban nem is a bíráknak a vádlott melletti hangolása, hanem a gyakran élére állított s most végső fokon döntés alá jutott jogi kérdéseknek mindkét szempontból, az állami közérdek és a személyes szabadság oltalma szempontjából való megvitatása végett van szükség a közvédő közreműködésére. Az állami közérdeket képviselő közvédő és az egyéni szabadságot a hatósági túlkapások vagy legalább is a felesleges túlszigor ellen oltalmazni hivatott közvédő együttes felszólalása bizonyára csak az anyagi igazság és a társadalom védelmének közös legfőbb vezéreszméit fogják elősegíteni.

De épen azért, hogy a felsőbíróságok s különösen a legfelső bíróság előtt a közvédői feladatot valóban arra méltó személyek töltsék be, szükségesnek vélném, hogy erre a tisztre — a budapesti Ügyvédi Kamara és a kir. Kúria ajánlatára — az igazságügyminiszter által kinevezett kir. kúriai közvédők alkalmaztatásának. *Mendelényinek* a védői kar bifurcatiojáról tartott érdekes előadásából ezt a gondolatot mindenestre helyesnek tartom, hogy a felsőbíróságok előtt az ügyvédi karnak kimagasló kriminalistái szerepeljenek. Egy jöttával sem akarom lekisebbíteni a fiatal védői személyek értékét, — hiszen ő közülök nőnek majd ki a jövőndő *Kossuth Lajosai*, — de viszont abban a talán konzervatív felfogásban is van némi igazság, hogy az ország legfelső bírósága előtt, ahol az állami közérdeket a kir. ügyészi szervezet legmagasabb rangú tagjai képviselik, velük szemben ne álljon elő a vádlott érdekében egy egészen kezdő, a büntetőjogi gyakorlatban még nem eléggé otthonos fiatal ügyvéd vagy ügyvédjelölt. Ezért is, de főként azért, hogy a valóban komoly jogi megvitatást igénylő nehéz kérdésekben olyan védő szóljon az ügylőz, akinek fejtegetéseit a kir. Kúria is örömmel és lelki haszonnal hallgatja meg, tartom megfontolandónak, hogy a kir. Kúria előtti tárgyalásokon ne is szerepelhessen más, csak az említett módon kiszemelendő kir. kúriai közvédő, aki tehát tudni fogja, hogy a legfelső bíróság előtt nem a bőbeszédű vagy a sallangos előadásnak, hanem egyedül a szabatos, tárgyilagos és alapos jogászai fejtegetéseknek van értéke.

A semmiségi panasz elintézésének módozataira, a perorvos-

latra jogosítottak, a bejelentés, a visszavonás részletes szabályaira behatóbban nem kívánok kitérni. Ezekre nézve különben Zeherynek az előadása végéhez csatolt törvénytervezetét, mint kitűnő első szöveget javarészában elfogadhatónak tartom.

3. A részletek közül csupán azt emelem ki, hogy a semmiségi panaszt — véleményem szerint is — az ítélet kihirdetésétől vagy kézbesítésétől számított 8 nap alatt kell írásban s ügyvédi ellenjegyzéssel bejelenteni. Igen örülök, hogy ezt a javaslatomat, amit én már az 1911-iki jogászgyűlési véleményemben gyakorlatilag nagyon fontosnak jeleztem, a mostani előadó urak egymásután magukévá tették és elemi követelménynek tekintik.

4. A kir. Kuria előtti tárgyaláson részemről fenntartandónak vélem a mai ötös tanácsok rendszerét. Saját tapasztalataim alapján állítom, hogy a „több szem többet lát” agyoncsépeelt mondás mennyire helyénvaló ott, ahol a legvégső szót mondják ki és amikor súlyos bűnügyeknek utolsó megvitatásáról van szó.

5. A jogegységi perorvoslatról szóló Bp. 441. és 442. §-okat a fent kifejezettekhez képest úgy módosítanám, hogy a 441. §-ban a koronaügyészt feljogosítanám nemcsak a „törvénysértő” jogerős bírói határozatok és intézkedések, de olyan jogerős határozat ellen is e rendkívüli perorvoslat igénybevételére, mely *az alaki vagy az anyagi büntető jogszabályok valamely lényeges rendelkezésének téves, a kir. Kuria elvi határozataival, vagy megállapodott gyakorlatával ellenzök értelmezését tartalmazza.*

A jogegységi perorvoslatokat a kir. Kúriának *kisebb és nagyobb* jogegységi tanácsa intézné el. A kisebb tanács, melynek elnöke a kir. Kuria rangidősebb büntető tanácselnöke lenne s tagjai négy kuriai bíró, — elintézné a nyilván elnézésből eredő kisebbségi jelentőségű és a hatásköri tévedések miatt beadott perorvoslatokat. A nagyobb tanács, mely a mai alakjában maradna, elé tartoznának a többi perorvoslatok.

A 442. §-nak a jogegységi határozatok hatályára vonatkozó utolsó bekezdését pedig olyképen vélem módosítani, hogy ha a kir. Kuria jogegységi tanácsa azt állapította meg, hogy a vádlott a törvény megsértésével lett elítélve, a kir. Kuria őt azonnal felmenti, ha pedig a büntetést már kiállotta vagy meghalt, a Bp. XXXI. fejezetében foglalt eljárás megindítása iránt intézkedik. Ha a kir. Kuria a törvénysértő határozatban kiszabott büntetést túlszigorúnak találja, azt a törvénynek megfelelően enyhítheti, hatáskör hiánya *vagy túllépése* esetében pedig a törvénysértő alsóbírói határozatot megsemmisíti és az ügyet az illetékes hatóság elé utasítja.

6. Az újrafelvételi szabályok közül a Bp. 450. §-át oly értelemben módosítanám, hogy abból a célból, hogy az elítélre a büntető törvények súlyosabb rendelkezését alkalmazzák, az újra-

felvétel a 449. §-ban meghatározott feltételek mellett is csak abban az esetben rendelhető el, ha az elítéltet az új bizonyítékok szerint halállal vagy életfogytiglani fegyházzal büntetendő büncselekmény terheli vagy a szigorított dologházba való beutalás feltételei forognak fenn s az alapítéletben ezt a cselekményt csak vétségnek vagy kihágásnak minősítették.

8. A járásbíróági ügyekben a Bp. 547—557. §-ai helyére a fentebbi javaslatoknak megfelelő az a rövid rendelkezés jönné, hogy a járásbíróság ítélete ellen rendes perorvoslat a semmiségi panasz, melynek bejelentésére és elintézésére teljesen a fentebb körvonalozott új sem. panasz szabályai az irányadók. A sem. panaszt ily ügyekben a kir. ítélőtábla intézi el, a kir. Kuriára megállapított előbbi módon.

Degré Miklós-nak 1911-iki véleményében kifejtett s legújabbban Mendelényi által is ajánlott azt a javaslatát, hogy a járásbíróság ítélete ellen tartsuk meg a ténykérdésre kiterjedő fellebbezést s a felső bíróság reformatio in peius esetén teljes bizonyítás-ismétlést tartson a fellebbviteli főtárgyaláson, részemről nem tudnám elfogadni. Igaz, hogy a járásbírósnál a nagy munkatorlódás folytán könnyebben eshetik meg téves ténymegállapítás, de ennek az orvoslása is helyesebb és gyakorlatiasabb, ha az az ily téves ténymegállapítás megsemmisítése és új elsőfokú tárgyalás elrendelése által történik.

Az egész perorvoslati rendszer egyszerűsítése és a jogegység szempontjából is célszerűbb és eredményesebb lenne, ha a járásbíróságok ítélete ellen teljesen azonos szabályok szerint engedünk perorvoslatot, mint a kir. törvényszékek ítélete ellen. Ha annyiszor hangoztatjuk, hogy az ítélő bíró előtt nincs kis ügy és nagy ügy, mert mindeniket egyenlő alapossággal kell elintéznie, akkor ez az általános igazságügypolitikai szempont is a perorvoslati rendszer teljes azonosságát indokolja.

Külön kifejezendőnek tartom azonban — okulva a legutóbbi kuriai Jogegységi Döntvény betűmagyarázatán, — hogy a *büntető parancs* ellen is van helye *újrafelvételnek*.

*

Ennyi mindössze az, amit az óhajtott legközelebbi büntető eljárási Novellában részemről megoldhatónak és megoldandónak tartok. Nem áltatom magamat azzal, hogy ezek, az általam csak a legvázlatosabban kifejtett, inkább csak a legfontosabb köz-óhajok összefoglalásául tekinthető reformok büntető eljárásunkat egy csapásra megifjítanak s kifogástalanul tökéletes állapotokat varázsolnának elő. De remélem, hogy a mainál jobb, gyorsabb és alaposabb elintézészt biztosítanának s perorvoslati rendszerün-

ket egyszerűbbé, gyakorlatiasabbá és sikeresebbé tennék. Őszinte meggyőződésem, hogy ezzel a részleges revisióval csak tökéletesítenők büntető perjogunkat, mert egy újabb jelentékeny lépéssel vinnők azt előbbre a Bp. által tört helyes uton -- a magyar ember perlekedési hajlamának visszaszorítása, a perorvoslatok la-
vinájának a helyes mederbe terelése s végeredményében az anyagi igazság érvényesítésének és a társadalmi rend s az egyéni szabadság oltalmának hatékonyabb biztosítása által.

